

LAS
COSTUMS DE BARCELONA

AS costums d' un poble, tenen quelcom de respectable? Creyem que sí, sobretot si son sencillas, decents, honradas, nascudas las més de pías creencias, de sentiments poéticos y delicats, é inspiradas per la Relligió.

Barcelona, com poble eminentment relligiós en son passat, conserva molts d' eixas costums, que 's renovan cada any en las festas principals: Pasquas, Corpus, Tot-sants, Nadal, Capdany, Reys, Carnestoltas, dias de Sant Antoni, S. Pau, S. Joseph, S. Joan y S. Pere, Mare de Deu d' Agost, etc., sens contar los mercats, aplechs, firas, y altres festas ó diversions no basadas en lo element relligiós.

Eixas costums afortunadament tenen bon' arrel; se guardan en general per grans y xichs, y sobretot per lo humil poble, atrahent una multitud entusiásta; y sens contar sa influencia humanitaria y civilisadora,—que 'n tenen molts,—promouhen y alimentan grans interessos, fomentan nombrosas industrias y donan vida á sens fí de famílias.

Cabalmente las funciones, las festas, las firas públicas, son un medi de civilisació 'l mes directe, porque juntan á

molts en una sola aspiració de recíproch goix, y 'l llás social mes democrátich que desitjarse puga, perque confónen en una totes las classes, y las igualan, per dirho així, devant del comú atractiu.

Y ab tot, no falta qui en nom de la democracia, de la llibertat y progrés, blasfema d' aytals festas, tatxant als qui las abonan, de *retrassats* y *enfosquidors*.

Nosaltres no las hem abonadas, perque no ho necessitan, pero las hem seguidas ab coral y vera alegría desde 'ls primers anys de la vida, com las seguïren nostres pares, y com las seguirán nostres fills; y las amém apassionadament, perque son características, perque son nostras y locals, perque tenen vida y fesomía propias; y 'ns hem acostumat á estimarlas perque enclouhen per nosaltres recorts y esperansas, que ressonan á nostras orelles com dolsos ecos de una existencia consagrada tota á Barcelona.

Comensém declarant que per trobarhi pler, es necessari conservar bons sentiments, no renegar de la religió que 'ns bressolá, y no haberse llansat al fanch corruptor d'altres costums que 'ls enemichs d'aquestas promouhen. Perque, entenguias be: la societat sía la que 's vulla, creguia lo que cregui, ámia lo que ami, sempre tindrà sas costums, bonas ó malas, y en la alternativa, las antigas quant menys, portan en sí la sanció de moltas generacions.

Son poch sérias, se diu; tenen molt d' extravagant y ridícol. Enhorabona, dat que sos principals actòrs son infants y sensills de cor. Y per aixó hem de proscríurerlas?

¡Ah, quant poca coneixensa de la historia!

Las costums populars tinguéren y tindrán sempre igual carácter d' infantesa; sens exclourer á Atenenses y Romans: y podría resultar altre cosa, tota vegada que las inspiracions de la multitut son expontáneas, y per conseguint sensillas com ella é infantils?

No 'n tenen pocas d' aytal mena, los Estats-Units d' América y altres pahissos model-los de la democracia!

Preguntéu qui mou, qui dona sant y senya á las mils personas, grans y xicas, homens y donas, que en las nits de Nadal ó S. Joan, per cas, ixen al carrer sens premedi-

tació, sens propòsit, quiscuna perque ixen las demás: y no obstant, qui ab un pandero, qui ab una guitarra, qui so- lamente ab una esquella, van sols ó acollats, se juntan ab altres, se familiarisan ab tots, dels que van ó dels que ve- nen, y rondan per ciutat, cantan, bromejan, saltan y ballan fins. á reventar: ab lo ben entés que poch, á no cobejar mala intenció, se propassan ab excessos; sent proverbial la morigeració de nostre poble en semblants casos.

A tot assó, qué hi cal dir? Es per ventura un dany que 'l poble, lo *ver poble* 's diverteixi?

Parlém de Corpus: parlém del *ou com balla*, dels gegants, dels armats de Semana Santa. Hi ha aquí res de detestable? Un poch de ridiculesa; y bé? Miréu qui ho organisa, qui ho aplaudeix. Sens dupte no hi treballaren los set sávis de Grecia; mes en cambi cada volta posan en conmovió á més de cent mil personas; y si be alguns ar- ronsan las espatllas y cluquejan los ulls ab sorna, tots córren á veure'ho. Sols de poch temps ensá, alguns córs forts se permeten una protesta més ó menys explícita, en un diná de *lliures pensadors*, en las crapulosas reunions de la *Paloma* ó dels *Siervos del Deseo*: per nostra part, no envejém lo gust de semblant gent. Si tals son las cos- tums que 's voldria substituir á las primeras, pitjó que pitjó. Empero será treball en vá.

Las costums no 's mudan com camisas.

Las costums son com la ostra, qu'está arrapada á la roca

Ellas sobreviuhén á totes las calamitats, fins á la vida dels pobles; perque venen de casta y de rassa, enclou- hent, per així dirho, lo secret d'una y altre: ellas son congéneras; forman una altre existencia, una segona na- turalesa: ellas tenen forsa de lley, y convertint l'home á sí, l'han fet animal de costum.

Temps ha que acabaren los gentils, los juheus, los moros d' Espanya; y ab tot encara conservám costums gentils, morescas y juevas: tals son las conjuracions de tempestats y plujas, las benediccions de cullitas y de animals; la vetlla y lo plant dels morts; las carnestoltas, la bonaventura, las fogueras, las dansas d' espasas y de bastons, etc.

Ab assó s' hi viu y s' hi mór, senyors innovadors; y sens ésser reaccionaris ni retrassats, hem de contemporisar ab las costums estabblertas, ja que no admétrerlas ó aplaudir-las; primer, perque no amagan malicia; segon, perque no hi ha per ara ab que substituir-las. De las inocentadas no 's deu irritar cap persona reflexiva, essent com son una *idiosincràcia*; y Deu vulla que 'l poble may pèrdia lo bon costat d' ella. Desgraciat lo dia que olvidant sa nativa candidés, vulla fer del home. Moltes voltas ho ha probat baix l' explotació d' alguns canallas, mes sempre sortí pagantho ab sanchi de son cos y ab més rigorosas deixiplinas.

Y acás las ditas inocentadas no tenen sos costats útils? Unas serveixen per diversió dels ulls, com las professons; altres per l' expansió corporal, com los romiatjes y firas; altres per gust del paladá ó profit del ventre, com lo gall, lo bé, los torrons y neulas, los tortells, los panallets y castanyas, etc.

Y si 's considera que semblants prácticas tenen sas causas tradicionals, infantadas en la sensillesa d' una pietat ó creensa que regositja als petits, que recrea l' esperit y ompla 'l cor, alimentant sentiments nobbles y castos delits, l' amor de la familia, la confiansa entre pares y fills, la tendró dels amadors, lo respecte de la tomba, la caritat piadosa, lo sant temor que forma la sabiduría, la regulada deixiplina que fa possibles las societats, ab mil y mil altres conseqüencias que no es ara del cas referir: quína ánima noble gosará condemnar, sens mengua sua, unas prácticas que tan útils resultats donan?

Insistim en lo nom de *prácticas*, perque á la multitut lo que l' impressiona es lo fet, lo material de la cosa. Molts son los qui creuhen sols per práctica, fins entre subjectes que 's diuhen illustrats; pero may sens ella la sola doctrina feu lo miracle de subllevar las masses y capgirar lo mon, desde Moysés y Christo, fins á Alexandre y Mahoma.

No dirém que á ser possible mudar tot d' una las condicions de la rassa humana, y fer de tota la genteta una gent granada, sabaruda, reflexiva y séria com un puritá, no sigués millor servirli, en lloch de diversions bulliciosas,

insubstancials y sens objecte, funcions graves y profitosas; en lloch d'ous y gegants, ensenyansas instructivas, y en lloch de llamineries indigestas, una taula de filoseph.

Recordém aquell dit de Juvenal: «*¡Oh sanctas gentes, quibus hæc nascuntur in hortis numina!*»

Tal mena de gent no s'esborra del mapa, y menys del mapa de *la llana*.

Tampoch las costums s'esborran: per çó son costums. Se mudan, se transforman á la llarga, al compás de la civilisació ó de *incivilisació*, la sens que ningú puga dir: jo hi he posat la má.

Vuy mateix, com sempre, y com totas las cosas humanas, sofreixen una transformació: quí ho dupta? Mes, ahont jau la causa? quí la mou, quí l'impulsa? Certament que no son los declamadors.

Las declamacions, per lo contrari, donaren sempre un efecte contraproduhent, fins venint de personas autorizadas; per exemple, en boca del clero.

Lo únich possible es encalsarlas, dirigirlas, millorarlas quant se puga; may contradirlas. Quin efecte produhí recentment, la supressió autorizada dels dias de festa?

Per eix camí s'han fet grans avansos: las propias costums d'avuy, en la Edat Mitjana eran farsas indignas, que ara repugnarian á tota persona de gust: bastará citar la festa del Ase, que 's celebraba dins las catedrals; las professons de personatjes que 's deyan histórichs; los misteris, los esquellots, los jochs de cegos ab porchs, las batallas de taronjas, las balladas per corralets, etc., etc.

No obstant, encara queda molt que purgar: encara 'ns divertim ab lo corra-bou,—sens parlar de las *corridas de toros*,—ab lluytas de gossos y galls, ab estirar lo coll d'un ánech ó la cuha d'un gat; encara fem balls de Serrallongas y can-cans, sortijas y pedradas...

Aquí es ahont cal apretar la má, procurant molta reforma.

Lo demés no espanti á ningú, que no 'ns ha de retornar al Diluvi.

JOSEPH PUIGGARÍ.

DONACIÓ ó HERETAMENT

EN CAPÍTOLS MATRIMONIALS

(AFERS DE FAMILIA)

I

ISIDRO: Vosté, D. Paciá, dirá: quan l' Isidro 'm ve á véure, es prova de que m' ha de menester.

PACIÁ: Diré, com dich, que tinch gust en véureus' y mes en servirvos.

ISIDRO: Deu li pach y jo li agrahesch molt: y aném al fet, perque vosté vegi que aprofitó sas llissons, deixant la palla y presentant lo gra desseguit. Es lo cas que caso 'l fill gran y s' han de fer capítols, y estich en lo tripijoch de si 'l fas ó no 'l fas hereu.

PACIÁ: Ja 'us entench: verament es qüestió espinosa. Per una part la costum y las passions que l' ajudan, y per altra part la prudencia y la rahó que s' hi oposan. Son motius bastants pera produhir una lluyta capás d' aturdir, no sols al bon Isidro, sí que també á la generalitat de las personas que no están molt versadas en eixos assumptos y tenen prou peresa per á no volers'hi amohinar, sino deixarse arrastrar per la corrent, en lloch de péndre lo treball de discórre sobre ells y de resóldre,

sostenir y verificar ab fortaleza lo més oportú y prudent, segons sian los individuos y las cosas de que 's tracta.

ISIDRO: Un : enyor castellá que hi ha al poble, que no sé si es Jutje, ó escribá, 'm diu qu' en aqueixa terra es de lley fer hereu al fill més gran, y que aixó jo estich obligat á ferho.

PACIÁ: Lo tal senyor no haurá vist las nostras lleys ni per las cubertas. Deixém estar al senyor, sia lo que vulla, y discutim desapassionadament l' assumpto.

En primer lloch convé desvaneixer la preocupació molt comuna que haveu citat.

Los nostres antiquíssims, prudentíssims y may prou estimats Usatges no ordenan que 'l pare haja d' instituir hereu al primogénit ni á tal ó qual fill ni filla. Dir lo contrari, ço es: voler sostenir que per lley ha de ser hereu lo primer varó, porque es lo primer fruyt, y si eix mor, l' altre fill que segueixi per ordre de primogenitura, es un disbarat propi de la cega rutina, que es fer las cosas sens averiguar avans si son, ó no, convenientes, si son certas ó falsas. En lo humá no poden fixarse principis absoluts pera semblants cassos: porque tot lo d' aqueix mon sofreix vicissituts y més las costums que sovint s' han d' ajuntar á las circumstancias. Per aixó en nostras Constitucions los sabis legisladors adoptaren lo preuhat sistema de pròtegir á la familia; fer que 'l pare sia 'l Cap d' ella; qu' ell pugua disposar de sos bens, ab la sola reserva de una part que còrrespon á sos fills y fillas pera impedir un olvit ó injusta preterició, y facilitant que ab la restant major part pugá 'l pare y en son cas la mare premiar al fill ó á la filla, ó á persona encara que no sia parenta, pero que sia la que mellors serveys li ha fet; y ab la privació de tal mellora castigar al que haja obrat mal; ó si tots los fills ó fillas se li han portat be; repartir entre tots élls sos bens per iguals porcions. Eix es lo modo moralisador; eixa llibertat racional, prudent y fundada en justicia es la que devém á nostre dret foral; y consegüent á éll, may lo pare ni la mare han d' obrar á cegas, sino

segons sia la respectiva conducta de sos fills y fillas. En tant la Lley Catalana no imposa la obligació als pares de que son fill primogenit ni cap d' altre sia 'l hereu; que en lo cas de que 'l pare ó la mare han faltat á la deguda previsió de testar; declara la lley que tots los fills y las fillas s' han de dividir entre ells los bens paterns y materns per iguals porcions: prova evident de que no hi ha hereu especial en virtut de la Lley Catalana, sino que tots los fills y fillas junts son los hereus per iguals parts, cuant lo pare ó la mare no han disposat en capítols altra cosa.

ISIDRO: Veu, la de casa, vuy dir: la meva dona voldria de totas maneras que 'l noy gran fos l' hereu. Sempre ha tingut aqueixa mania: tot li sembla poch pe' 'l gran: diu que fentlo hereu es lo modo de trovar un bona puvilla, ó al menys una noya molt rica, y que 'n tot Catalunya es tan antiga y estesa eixa costum; que ja se sab que 'l primer fill se 'l anomena 'l hereu desde son naixement, de manera que casi no se 'l coneix per son nom de fonts, y que aixi ho feren sos pares y sos avis y totas las nissagas que coneix élla.

PACIÁ: Isidro, s' ha de ser just: si s' fa memoria de que desde temps antich s' acostumava generalment á instituir hereu al primogenit, á semblansa de la vinculació; també s' ha de recordar que llavors y després fins á la primera quarta part d' est segle, poch mes ó menys, casi en totas las familias lo primogenit ó mes gran, encara que se li digués, ó fos ja instituhit 'l hereu; era respectuós sumis, obedient á sos pare y mare; 'ls estimava molt, los cuydava y á proporció de sas forsas los ajudava y reemplassava 'n tot cuant podia. Aixis era molt just que son pare y sa mare 'l instituhissen hereu, puig que éll ho mereixia: havia conquestat eix premi ab aquella bona y profitosa conducta. Mes també es cert que si algun fill obrava de mala manera, es dir: que fos gandúl, desobedient, desvergonyit, ó en altre modo viciós; no li valia ser primogenit, sino que 'ls seus pares, en lloch d' éll, posavan al segon ó altre fill ó filla que cumplis degudament. A eix

feyan hereu, y no al primogenit, ni al mes gran, per mes que fins á las horas se li hagués dit hereu, y fos costum general. Llavors usavan d' aquella llibertat que la lley regoneix en los progenitors: lo que plenament justifica la prudencia del Llegislador, y 'l acert y justicia del pare y de la mare que tenian la desgracia de trovars' ab tal fill dolent, y per aixó 'l castigavan privantlo de la herencia.

ISIDRO: ¡Oy! Així passá á cá 'l Garrut: me'n recordo be. En Joan era 'l fill primogenit, pero mes dolent y pervers que 'l diable: donchs son pare feu hereu al fill segon Carlos, que era mes bo que 'l pa, y estimava á son pare mes que á las ninas dels seus ulls y 'l ajudava y 'l aconsolava dels disgustos que rebia de 'n Joan.

PACIÁ: Que recordi també la vostra dona que avans, encara que 'ls pare y mare fessen donació general ó heretament en capitols á son fill; ést per aixó seguia ab las mateixas, si ja no podian ser majors, consideracions y obediencia que avans, com si res li haguessen donat, y per aixó encara ho hagués d' esperar tot de la bondat d' élls.

Convinguém en que las costums, es dir: la educació y 'ls sentiments generalment han canbiat molt: donchs així mateix ha de ser diferent 'l obrar dels pare y mare en la actualitat, á proporció de la diversitat respecte de las costums antigas. Així es que resumint eixa part, vos y la vostra dona, y tots haveu de regoneixer:

Que no hi ha lley á Catalunya que mani que 'l primogenit ó fill mes gran sia 'l hereu;

Que de nostras lleys resulta que 'l pare, y en son cas la mare, quiscú es lliure d' instituir hereu al fill ó filla que mellor se li porti;

Que, avans d' instituir hereu han de haver experimentat lo bon comportament del tal fill ó filla durant molt temps;

Que han de prevéure si la provabilitat está en que 'l elegit continuará ab sa bona conducta;

Y que ni 'l pare ni la mare may en capitols han d'

aventurar una institució d' hereu, ó donació general, que 'ls pot ser corresposta molt malament.

Per aixó proposo:

No fé heretament
sino ab testament.

II

PACIÀ: Donchs en lo present cas dech aconsellarvos que, avans d' otorgar donació general, ó sia: heretament en capitols matrimonialas; ho mediteu be vos y la vostra dona, com ensenya la prudencia en tot, y mes en casos de tanta trascendencia, que decideixen la sort del donador y la del donatari. No sia que després, al realisarse la donació, un tardá, inoportú é inútil arrepeniment reemplassi al goig que afalagá al tonto ergull y á la ridícula vanitat de fer hereu al primogenit no mes que per serho y sens mereixerho: sols porque aixi ho feu en Titus, ó 'l Pelat, y per aquell nesci egoisme de que jò no he de ser menys que ells.

Per véure mes clar 'l asunto; mirémlo donchs per altre costat.

Imagineuvos que ja haveu otorgat aytal donació ó heretament en capitols; que ja s' ha celebrat lo matrimoni, y que, passada mes ó menys aviat la primera impressió del cambi d' estat, ó sia: ja menjat lo pa de boda, ó dí-gali, acabada la lluna de mel, com ara s' espressa; 'l pare per un cantó, y per 'l altre 'l hereu fixan sa atenció en sas respectivas novas posicions. Vos esperimenteu la novetat que de propietari haveu passat á mer usufructuari; d' amo á dependent; de persona lliure á subjecte, en tant que haveu de limitarvos á la sola percepció dels fruyts dels bens que foren vostres, que es lo que os haveu reservat; y que deveu evitar tot lo que perjudiqui en cualsevol manera á la propietat.

L' hereu, mes ó menys engrehit de haver lograt serho y de no podérseli llevar; está molt esposat á que 'n totas sas accions s' hi noti 'l ergull d' amo y 'l neguit de no poder obrar amplement com á tal, sino haver de sufrir la privació del usufruyt que, reservat á altra persona, li fa nosa, perque ha d' esperar son acabament. Desenganyeuvos, Isidro, la privació augmenta 'l desig, y 'l jove que ha conseguit lo mes, es propens ab son natural ardor á voler lo poch que resta y li fa falta. La contradicció 'l exaspera, y qui tingué prou desvergonyiment pera exigir de sos pares tal abdicació de la propietat á favor d' éll; podrá mes facilmente desitjar la desaparició de un obstacle que l' fa hereu nominal, li lliga las mans y que no 'l deixa disposar de la propietat, com éll voldria.

Aixi apareix clar que de la donació general ó heretament en capítols naixen dos interessos oposats y encadenats. Son oposats perque al usufructuari convé esplotar y ailargar lo mes posible la percepció dels fruyts que s' ha reservat: y al revés al hereu interessa reduhir y abreviar quant se puga aquells temps y percepció: y encadenats estan 'l usufructuari y 'l propietari perque quiscú dels dos no pot fer cosa alguna que alteri 'ls drets del altre.

ISIDRO: Es clar: jo no ho havia pensat aixó. Ja s' veu que vosté n' ha tret la substancia de aquesta materia.

PACIÁ: Si 'l egoisme té imperi casi absolut en lo cor humá, en tant que costa molt contenir-lo; res de bo pot succehir quant imprudentment s' encadena sa voluntat. L' efecte natural y consegüent es trovars' la persona en situació violenta y per lo mateix insostenible y á punt d' esclatar en explosió tan forta y perjudicial quant major sia la repressió suferta. D' aqui s' originan las cuestiones, los enuigs, los rencors que mes ó menys aviat y vivament turban y allunyan la pau y 'l recíproch amor de familia, y obran la porta á agravis trascendentals quant lluytan los interessos encontrats del usufructuari y del propietari.

Be es veritat que á eixas observacions pot objectarse que las prevejé 'l legislador quant declarará que la donació es

revocable per causa d'ingratitude, ofensa, pobresa ó necessitat: mes á eixa bona teoria respon la práctica que s' vegi de tots los donadors perjudicats ¿cuánts son los que han revocat sa donació, encara que tinguessin sobrat motiu y causa legal? Tal volta d' eixa averiguació resultaría que ni un. Si no tots, la gran majoría aguanta muda 'ls efectes de sa imprudent concessió é imprevisió: car repugna molt pregonar greuges de família, y la persona pacífica fuig d' acudir per tal motiu á la via judicial; sobre tot si s' prenen en compte las dilacions, los gastos, los disgustos y l' incertitut del éxit.

ISIDRO: Si, si: ja ho veig, y molts casos he oit contar sobre aixó: mes quant un ja está mitg compromés..... es dir: que la dona y 'l hereu hi contan.....

PACIÀ: Lo que dieu me fa recordar un cas que va succehir no gayre lluny d' aquí. Un primogenit molt orgullós com succeheix á fill mimat, y que no s' havia portat be ab sos pares, á instancia de sa mare, boja pe' 'l noy, conseguí que son pare al fí consentís en ferl' hereu. Llavors lo fill seguint per primera volta 'ls consells materns, va gornir al matxo del mellor modo hi va fer muntar á son pare, y éll á peu al seu costat, cuydantlo y agasajantlo molt, anaren al Cap de Partit. Esplicat lo pensament al Notari; ab ést quedaren entesos y convinguts: mes al sortir d' aquell despatx, lo pare anava á tornar á muntar al matxo; quant lo fill ab una revolada fa apartar á son pare y munta al matxo éll dient: «Ara jo so 'l amo: vos á peu:» y marxá. Pasmal quedá 'l vell, y després maquinalment va tornar á sa casa ahont arrivá molt estenuat, pero mes xafat pe' 'l trastorn. Si be s' ficá desseguida al llit; no pogué aclucar 'l ull en tota la nit: aixi fou que al apuntá 'l dia, s' llevá, muntá 'l matxo y corrent torná á cal Notari. Li preguntá per la donació que havia fet á son fill, y 'l Notari respongué que sols havia pres las apuntacions necessarias; que la redactaria y que tornassen lo próxim diumenge per otorgarla autenticament, com ja habian quedat. — «No: de cap manera: no la vull

fer: replicá 'l vell, y díguim: ¿aixi podrá 'l xicot voler ser amo y despossehirme dels meus bens, dihent que jo 'ls hi he donat?» «Res d' aixó, contestá 'l Notari, vos continuéu tan amo com avans, y com la donació no es feta ni s' fa; éll cap dret adquireix.»—Al sortir del despatx, trova 'l fill, que recelós arribava esbufegat y que ést li preguntá: «¿Qué es aixó?»—Son pare, montat en lo matxo, respon: «Jo só 'l amo: tú á peu.»

III

ISIDRO: ¿Donchs qué fem? A cuantas rahons com aqueixas, encara que no cavant tan fondo, y ben ó mal xarradas, que he fet enténdre á la de casa; m' tapa la boca dient que son molts y molts los casaments que s' han fet y que s' fan perque 'ls uns pares fan hereu al xicot, y 'ls altres fan á la noya puvilla, y que no hi ha perill que s' convingués lo matrimoni sens eixa condició.

PACIÁ; Cuydado, Isidro, miréu que aixó es confessar que aytals casaments no son altra cosa que especulacions per adquirir riquesas; per no dirne vendas de carn humana.

ISIDRO: Donchs avuy en dia si no ho son tots; poch se 'n falta.

PACIÁ: Donchs per est viarany se va cap y al fi á la dissolució de la Societat.

ISIDRO: Los joves del dia no 's fixan en eixas cosas: no buscan mes que diners per á poder ab ells gosar sos plahers. De tot lo demás se 'n riuhen.

PACIÁ: Poden riure d' aixó y de tot lo que es fruit dels bons estudis y de la esperiencencia: mes la mateixa esperiencencia continuament demostra que, no obstant sas riallas, no s' escapan de sas amargas consecuencias. Poden los joves desatendre 'l efecte de familia, 'l amor conyugal, lo carinyo de pare y mare; poden oblidar ó rebujar sas obligacions y tontament refiarse de sa joventut que

cada dia se 'ls va escapant; mes també pot succehi, y molt sovint succeheix, que 'n sa joventut clavi la dent la enfermetat, y es mes contingent, en quant lo modo de viure sol ser desarrenglat y arriscat, si no llicenciós. Si 'l mal se n' apodera; 'l jove llavors te necessitat del ausili dels vells, y de que 'l amor paternal, lo maternal y 'l conyugal, de que avans se burlava y ab ells especulava, llavors 'l assistesquin, suavisin en lo possible sa dolencia 'l hi aboquin lo bálсам de son verdader y desinteressat carinyo, y sobre tot 'l aconsolin y distreguin de las aterradoras penas de véurers' próxim á una mort prematura que d' un cop sega totas sas falagueras ilusions.

Deixi donchs lo jove un poch de riure, y reflexioni lo que mes li convé. Esperi 'l curs propi de la naturalesa: provablement á son temps, si ho mereix entraré en la possessió dels bens de son difunt pare, y quant éll ho sia, prou voldrá que sos fills li tingan tota consideració, respecte, obediencia y amor, fins en lo cas estrém de ser pobre quant vell; en lloch de que llavors se 'l mirin com un trasto inútil y gravós. Si aixó desitja per éll; ¿porqué ara no ho ha de voler per sos pares?

Desenganyeuvos, Isidro, es molt fácil seguir lo falaguer impuls de la codicia, del egoisme, y despreciar la experiencia, la rahó y la justicia; mes no es fácil ni possible escaparse de sofrir las fatals consecuencias d' obrar mal. Si perque 'l jove es primogenit, ab son orgull exigeix que 'ls seus pare y mare li fassin donació general de sos respectius bens, no havent éll fet cap medi per guanyarne, ni almenys haver ajudat á sostenir la casa payral, si es que no 'l ha perjudicada derrotxant tanta renda com ha arriyat á sas mans, y no obstant los seus pare y mare per un amor cego, per éll inmerescut, 'l han d' instituir hereu; no resulta de tot aixó sino fomentar y premiar sas malas passions y donar un exemple mes ab que s' estimula als demás primogenits y fills mes grans á no treballar, á vaguejar y entregars' á tots los vicis. Aixis s' aviva l' enveja dels fills esternes, que ab rahó s' queixan de que

essent tan fills com los primogenits quedin desheretats, y aixis se dona lloch á una lluyta la mes deshonrosa entre germans y de molt perillosas conseqüencias: per compte de la pau, del amor y de la caritat, que es lo vincle inmillorable y sens igual que pot y deu unirnos. Sí, com es fácil prevéure, lo mencionat hereu pagá á son pare y sa mare ab 'l ingràtitut que infundeixen, per una part la creencia de que 'n substancia tot lo que li han donat ja era d' éll per haver nascut lo primer; y per altra part, per las ideas que ara son tant de moda; no poden queixars' ni son pare ni sa mare quant se vegin arreconats y despreciats per qui enten que no 'ls hi deu res.

ISIDRO: ¡Home, D. Paciá! Tant com aixó!....

PACIÁ: Aixó es lo consegüent, per mes que os sorprendi. Pot la persona disbaratar, mes no pot cambiar 'l ordre natural, lógich de las causas existents, per mes que s' ignorancia cregui dominarho tot. Si travalla y estalvia ab la prudencia; tindrà llarga vida, tranquila y honrosa: si per medis irregulars prompte s' fa rich; tambe es molt provable que per medis irregulars li desaparegui la riquesa y quedí fet un perdut. No se sab guárdá 'l que no sab guanyá. Si quant es vell sa familia per respecte no li atxaca la trista sort á que ha reduhit á tots; no per aixó deixarà de reprotxarli la culpa sa propia conciencia.

ISIDRO; Be: mes ¿quin consell me dona?

PACIÁ: En quant al heretament ó donació general ja havém vist lo que sol ser lo mes provable, comprovat per milers d' exemples: empero, si s' vol obrar ab acert; lo meu parer es lo següent:

Calculi 'l Pare, en la suposició de si éll al present morís, quant tocaria al fill per rahó de sa llegítima y á compte d' ella entrégui la quantitat resultant. Eixa quantitat pot lo fill agregar al capital que éll haurá anat reunint, si es judiciós y vol tenir la gloria de, si no en tot, en gran part, déure á son treball son benestar y 'l de sa familia, y en son cas donar á sos fills eix profitós exemple. Aixó es propi de verdaders Catalans.

En contra de tot aixó, temps fa que apareix una cosa, com afany de destruir la familia: tal afany podr  ser convenient   alguns especuladors de cert género; mes fa molt mal   nosaltres, y no havem de ser tan totxos de complaurerls' arruinantnos perque élls s' enriqueixin.

En pocas paraulas, Isidro; O tenir valor per negar rodonament 'l heretament   donació general en capítols;   aguantar sas tristas consequencias.

Fortalesa,   sufriment.

JOAQUIM DE NEGRE Y CASES.

ALS TOROS!

¡Juye, que t' espavila!

ON uns quants *joves del pis*, de lo mes sara-gatero y bromista que hi ha. No 'ls hi diré 'ls noms, pero ja 'ls coneixeran als del *Club de la Regadora*. Si, aquell agregat de tranquils que fan tronar y ploure; compost de botiguers, corredors (d' empedrats,) sastres y demás artistas; la flor de la joventut truanesca, que tot ho empayta; bromistas, xistosos, de la pell del dimoni; espavilats fins allá; aixerits, llarchs de malicia, cansats de fer bromadas y conquistas, ¿sabeu? los que donan aquells balls de máscaras tan... (ells ne diuhen tan grassons) que tot vitxo hi te de compareixer disfressat; y que s' hi fa tanta tabola...

Donchs si; aquesta colla avuy van á la *corrida*. «*A salao, y en lo tendido número 2!*» diu en aqueix moment un d' élls; ¿entenéu? allí ab lo bó y millor del rengla, entra la sal y 'l pebre de la joventut calaveresca.

Y un cop son á la Rambla ja trovan los ómnibus mig plens, y tots apressats, los uns saltan per la devantera, 'ls altres pel pujador, y s' encabeixen com poden. Los cotxeros cridan; repican somoguentse los cascabells; petan las xurriacas; los caballs arrencan á corre com si 's desbo-

quessin, y una munió de carruatges van y venen, s' empaytan y s' avansan, corrent frech á frech com si s' *empessonessin*; s' atrapan ó 's guanyan la ventatja y fugen disparats fent arrimar la gent cap á las *aceras* sense deixar en repós al pobre municipal que no s' enten de feyna girant lo cap á un cantó y un' altre, no sabent ahont acudir; perseguint un ómnibus que li fuig, dirigintse á un' altre que se li escapa; salvantse d' un que 'ls caballs ja se li venen á sobre, volguentlos panyorar á tots y no sapiguent per quin comensar, renya als cotxeros que ab lo *puro* á la boca, fent boleyar la vara se 'l miran ab mig-riure desvergonyit y atihant los caballs que 's llensan á tot *escape* sotraquejant lo cotxo y trayent espurnas de foch de las llambordas.

* *

Lo torin está plé de gom á gom; lo sol fent distincions odiosas, deixa, per medi d' una curva convexa, mitja plassa á l' ombra, y s' ajáu ab tant recreyo sobre l' altra meytat, qu' en va 'l volen entretenir parantli *sombrillas* y parayguas, los pobres que han d' aguantar la soleyada, qu' ell no 's distréu, y alli ahont no hi pot ficar sos raigs encesos hi penetra ab sa escalfor.

Tothom crida y mou escandol; uns se ventan, altres xiulan; menjan eixos y aquells veuhen; ensá riuen, allá disputan, á dalt pican á baix regan, tot es bullicia y xirinola. Los xarrichs ab las begudas van y venen cridant sempre; boleyan las gasseosas; los taps petan y saltan á la sorra; plenas ó buidas, pujant ó cayent, sempre al ayre hi van ampollas. Los serenos, los municipals y la policia, 's passejan per la barrera; vigilan sempre; miran molt y de res s' adonan; estan serios, no gastan xanxas y en sentint massa brugit s' aturan, guaytan, 's consultan, s' enrahonan, 's separan, y no fan res mes. Lo públich crida que vol música; ells se 'l miran afectant rigor; y assí crida, allí xiula y per tot l' escándol creix. Hi ha barallas, se

senten xiscles; ja 's trompejan allí baix; la gent s' aixeca, tothom s' aboca:—¿qué hi ha, qué hi ha? Los brassos s' alsan ab los punys closos; cauhen mormas, los barrets s' aixafan, los uns renegan, altres parlan malament. ¡Correu serenos, apa municipals! la gent s' apilota y arremolina, no mes se sent tustar... Surt en Sanpere ab la seva banda, ressona 'l bombo. ¡Calleu, calleu! y 'l públich s' assossega; 'l grupo 's desfá; un senyor s' aixuga la cara; ¡bo! ja li han fet sang al nas; un' altre s' estira las mánigas y 'l mira de rehull, romp la música;—*bravo—bien*— La marxa de Perecamps!—

*
* *

¡Quina gresca y quin desfet per assí l' ombra! ¡Hi ha mes escandol que al sol! ¿Qui son aquestos que baladregan y s' apedregan ab ous plens de farina? N' hi ha de tots: teniu, aquells son del Club *Mussol*; no 'ls en dich res ¡quins boyras! no n' han feta poca densá que son al mon.

¿Y aquestos altres? tira, aquestos si que, *amigo*, quins uns... Son del Taller Tonto; esbojarrats, calaveras, sempre estan de *trueno*, de vegadas ni dorman á casa... Ca, si n' hi ha un llibre de lo que han fet. Si alguns vespres surten plegats y van de plaga, n' hi ha per llogar cadiras; en tenen unas!... ja 'ls hi dich que s' en podria fer un romanso. En lo café devegadas han trabucat la taula tota plena d' ampollas y copas y han trencat lo marbre y tot ha anat á norris; son de punta, vaja, no 'n corre de jovent com aquest.

*
* *

Ja son aqui aquella colla de gats; si, los del pis. Sembla que surtin de sota terra; tot just treuhen lo cap que pegan ullada y cridan—*Mucho*, está bé, ja hi ha 'ls altres *socios*. —Ma, quin lleixiu! diuhen aquestos al véurelos arriuar.

Calleu, calleu, que volen cridar, veyam que dirán.—Ola, tranquils.—*¡Porsupuesto!*—Noys que venim ab unas *agallas!*... ja 'ns sentireu.—*Fuera, fuera...*—¿A qui 'u dius?—A n' aquell gueto de las vidrieras—Ja hi som, noys; no se 'n farà poca de gresca!—Marrech, vinga una gasseosa.—¿Ja tens set?—Ca, home; la cuestió es fer boyra.—Ep, xist, que no tens barrina? Donchs té, llestos.—Vosté, tingui compte que m' ha saltat un vidre á la cara —Dispensi; es que som de la brometa. Noy, cobraho tot. ¡Ah salao quin preu fet!

Entran en un palco unas fulanas ab vestits llampants, mocador groch ó mantellina blanca, clavells al pentinat, la cara empolsada, los llabis molt pintats, s' abocan ab gran descaro á la brana del palco; dels *tendidos* las salu dan ab un repicament de mans y una exaltació que sobrehix.—Ole güenas mossas, vivan las jembras del rumbo! fuera guantes, fuera guantes... Bien, Mistó.—Y una d' ellas, la mes pintada, 's treu los guants y 'ls llensa ab molt garbo entremitg d' aquella joventut tan exaltada.—Mucho,—Bravo.—Bien.—Que se repita!—Viva la *grassia* y la *canela*, *sandunga*, *retrechera*.—Y aquella colla de bregas repican y cridan que sembla que 'l *tendido* s' ensorri.

Y la broma augmenta y 'ls crits y la saragata; d' un *tendido* á l' altre 's tiran ous. Un d' *aquells* se treu l' americana y dret sobre 'ls grahons, en màniga de camisa, al clatell un mocador blanch posat de mitja fulla, vermell, suat, baladreja y gesticula ab mohiments estravagants. Y quan mes s' engresca cridant als uns, xiulant als altres, ó tirant *requiebros* allí dalt, li ve un ou que li topa al mitg de la cara y 'l deixa blanch com si hagués fet la sort del plat de sendra.

Lo president entra al palco y 'l públich l' alaba per lo puntual. Toca la música, s' obran de bat á bat las portas de la barrera y apareix lo *salero* d' Espanya precedit dels agutsils.

En *Funerales* (primer espasa) ab son trajo cobert de brodats d' or—d' or, d' or que no son cansons—la capeta arrebossada pe 'l mig de la cintura, l' un bras al costat, l' altre deixat caure ab garbo, s' avansa entre-mitg de dos *xulos* que també la gracia 'ls hi fuig y no se sab d' ahont. Mes endarrera, venen los *banderilleros* ab uns vestits guarnits de plata tan estrets y ajustats que si s' engreixan los reventan, y van ab un donayre y un deixaho anar que val l' entrada. Segueixen luego los *picadors*, molt fantassiosos montats en caballs, que 'ls ossos 'ls hi han xutclat las carns, ab sos barrets posats de gayrell, lo seu parellet de patillas á las galtas ben ensá de la boca y tan negras que pareix que hi duguen unas llonsas cremadas; al darrera una colla de gossos de presa lligats pel coll; trayent la llenga, y fent anar d' una banda á l' altre als mossos que 'ls aguantan, y al últim, los caballs del *arrastre*, guarnits ab plomalls de colors y las *cabessadas* plenas de cascabells y picarols guiats per uns arrieros molt presumits ab lo mocador de pita lligat al cap, lo xavo á sota caragolantse als polsos, un *puro* que no tira als llabis y ab la *tralla* petadora que joguineja al ayre, fent forsas y caminant ab lo cos endarrera per contenir l' embransida dels caballs.

Y tota la comitiva 's cuadra devant del palco del president; los gossos no volen estar parats y tiran la corda cada hú pel costat que vol; los caballs no saben estar quiets ab tantas plomas y tants *ganinchs*, *ganinchs*, com portan á sobre 'l cap, y frisan y pateixen, avansan ó reculan no estant segurs en lloch ni deixantho estar als que 'ls governan.

Lo primer espasa saluda ab fera magestat; los altres ja ho fan més á lo *compadre*; 'ls picadors, si 'ls caballs no se 'ls hi giran d' esquena, també s' hi miran molt; y 'ls del escorxadó, aqueixos may se recordan si han de ferho primer ells ó 'ls gossos. La *cuadrilla* se'n va á deixar las capas á la barana, saludant als *señoritos* que 'ls hi contestan en Andalus encaixant y rient ab ayre protector, y després s' escampan per pendre lloch. L' agutzil fa fer

una pila de posturas al caball devant del palco y tot volguent *tomar* la clau, al acte que li tiran allarga 'l bras y s'aparta prudentment perque no li obri 'l cap.

Tararé tararí, tararé tararíiii!... surt lo toro, enlluernat, furiat, mira per tots costats, veu un picador, se'n hi va de frente, lleuger, rabiós, l'empayta, y quan es á la vora passa de liarch per enbestirne un altre y fer la mateixa funció. Los *chicos* li van al darrera fentli babarotas ab las capas; lo toro 's gira, 'ls escomet, y tots fujen: ells y la bestia corren, saltan la barrera y quan tomban lo cap y se'n adonan, veuhen que 'l toro á mitj camí ja 'ls hi ha cedit la ventatja trencant per un altre indret.

Lo públich comensa á xiular y á despacientarse; los toreros, passada aquella impresió de prudencia y coneixent ab aquí se las hauhen, capejan lo toro ab una ardidesa y no *hi ha por* que maravella. Los picadors l'obligan sortint á mitja plassa; allargan molt la *forqueta*, y 'l públich, enfadat, comensa á exclamarse en andalús:—*Eh, Curriyo! esa pica más corta, que te voy á mercar un bólit.—¡Fuera del medio! apunta bien! no t'espongas, tanoca, que hay peligro!...*—*Bien, xavó; ya está; uva, salado!*—Y al acte que li xiulavan la pica, en *Curriyo*, que ja estava cremat de tanta *xunga*, tira de boig lo caball sobre 'l toro y en lo moment que 'ls crits de mofa 's cambiavan en aplausos, ell y caball son tirats per terra, lo barret per un cantó, la pica per un altre, l'home sota del caball que, malferit, ple de sanch, poteja las camas en l'ayre, y 'l toro voltejantlos ab sinistres intencions. ¡Moments d'angoixa, 'l públich valerós ja no xiula ni escandalisa; los *chicos* corran fent boleyar las capas; lo toro 's mareja y no vol embestir com si conegués que allí hi pot fer de las sevas. Los mossos de la plassa ab un peu á la barrera, esperan ansiosos com acabarà alló; al últim, lo toro 's distreu, embesteix, tothom s'escampá, y 'ls uns treuhen lo picador de sota 'l caball y 'ls altres que ja 'ls hi ha revingut lo valor lo volen fer alzar bastonejantlo crudelment.

Lo públich respira, 's con mou, s' entussia y un picament de mans y un cop de bravos, recompensa al *Curriyo* d' aquells instants de mortal angunia y d' aquell tremendo terrabastall.—*Bravo, Curriyo*, li cridan; *muy bien, que se la has ponío hasta la birolla*.—*Bien, valeroso; bendita sea la tierra de María-Zalomé*.—*Barba, que te has lucío!*—*Pué, señores*, diu en *Curriyo* desde la barrera, *si ya jasia tres meses que estaba viendo lo que me ha pasao. Pero ustés dale, y echa, y güerta que es zordo, le empeñan á uno en un compromizio*.—*Ná, payzano*, li contesta un de la tierra; *te has portao tan y mejó que no marca la constetusion: que tienes más arma que seis gastaores, y déjalos, que por ahí se gasta remucha campana y entienden la cosa como que la güelean con el rabo: ¿Se fuma la Habana, payzano?* afageix allargantli uns quans puros.—*Estimando, compare, que tengo la boca como un brasero y voy allá más quemao que un cuarto espesies á vé si me sacan un jaco con sus cuatro patas cumplias, y cuatro puntale por lao pa que no me tiemble debajo de los perniles*.—*Pus vaya osté á la gloria, payzanito*.—*Ole, viva la tierra!*

Mentres nos hem esplicat, com que no podém tenir la vista per tot arreu, ja han tocat a posar *banderillas* y en aqueix instant... ¡quín encert! lo *Furioso*, qu' es lo toro, empayta á n' en *Corredissas* que per saltar ab més salero deixa anar las *banderillas*; tots dos corren casi bé plegats, y, que de qué... pero ab l' angunia que porta á sobre, pega brinco, y qui sab ahont volía fugir que primer arriba de cap á terra qu' encara té las camas corrent per l' ayre—*Fuera!*—*Bunyol!*—*Tiene pó, y s' espaterra*, li cridan molts.—*Xist, fuig que torna*, li diuhen altres. Y 'l pobre *banderillero* se 'n vá tot avergonyit ab uns xiulets á las aurellas que no sab si son del tostorro qu' ha rebut ó del públich imparcial.

Torna á sonar lo cornetí; en *Funerales* ab los trastos á la má, s' acosta á la presidencia.—*Silencio!* crida tothom.—*Calléu, ganduls!*—*Xist, xist!*—y quan en los tendidos

s' ha pogut restablir la quietut, en *Funerales* ja ha fet la dedicatòria, dona un giravol llensa la *monterilla* y se 'n vá brandant lo cos ab molt ayre á trobar lo toro. Ja son devant per devant; la bestia 's queda parada; li passa la cortineta pe 'l devant dels ulls; lo toro s' enfada, embesteix, y la meytat de la forsa l' emplea en vá perque lo seu contrari no s' ha mogut del lloch. Lo públich no diu res, se reserva. Los *xulos* capejan al toro; l' espasa 's planta; torna aquell á embestir un cop y un' altre, y á la tercera, ¡penjada! topa un os, salta l' eyna, 'l toro fuig ab lo drap, y en *Funerales* se queda més parat qu' un ninot de tirar lo blanch

—*Burro!*—*Poca vergonya!*—*Bandarra, trencalós!*—*Malas mans!*—*Putiné!* exclama desseguida lo poble irat; ¿no 'u deya jo que 's reservava?...—*No lo entiende.*—*Está de pega.*—*Que li lliguin!* ¡*Je, je!* no pinxa!...—¿*Qué izen?* pregunta en *Funerales* á un *banderillero*.—*Ná, maestro, que le encuentran á usted mucho mérito y les duele la salía!*...—*Pus mira, Cañitas, que si alguno me tose y se me cuela por estas entendederas otra ves lo de burro, como me paese, subo la escalinata, me cargo un manojo de señoritos, y aquí mesmo, delante de las personas desentes les meto por los jocos la cornamenta de la bestia y va á haber más defuntos y más desgrasias que en er deluvio giniral. Conque, usías, la lengua á la petaca que Funerales tiene mal mote. Y dihent axó, mulla ab saliva la punta de la espasa, que li han cullit, se presenta devant del toro, y 'l trasteja ab molta regla; l' animal recula, baixa 'l cap, grata á terra, pren embransida y en *Funerales* li clava l' espasa fins als travessés del mánech y llavors, ¡quina manera de cridar lo poble y quin seguit de caure barrets y cigarros á la plassa y dirli:—*Buen mozo!*—*Resalado!* que se le dé!... Los dels clubs, que deuhén tenir molt influxo ab la presidencia se giran á demanarli fent molta gatzara. Lo president cedeix; fan l' operació al toro, en *Funerales* tira uns quants barrets al *tendido* y llensa l' aurella al ayre tant amunt com pot.—*

Maestro, li cridan uns; se ha lucido V.; buena estocá y á tiempo, carambas.—Pue se ñorez, á no ser que la hubiera aguardao pa la temporada que viene...—Bien dicho, que sí, que sí! ¡ay que guason!—Maestro, ¿qué le parece á V. esta plaza?—Pa viajar mu güena; pa correrla peor.—Es que sí que es muy grande...—¡Que sí, digo, hombre! Too está más lejos que Filipinas; pa corridas de telégrafo ni escogía.—Ya se vé como no tenemos más que esa, el Liceo tambien es muy grande.—Si, ya sé; más que esta plasa...—Hombre no, cuydado, tiene V. unas salidas, maestro!—Vaya, cabayeros, no cansarse.—A ver á ver como se lucirá V.—Puee ser, diu en Funerales tot anantse'n, pa que luego él y dos pares más de gansos me afronten la virgüensa sortando ca ignominia que canta el miserere.

Ja ha surtit un' altre toro, y entre que no pren cap pica d' en *Puñitos* ni del *Curriyo* y no mata cap caball, lo poble 's despacienta y tracta als toreros d' un modo que 'ls deixa com un drap tort. Las *banderillas* tampoch van bé; l' un no més ne clava mitj parell; l' altre que s' hi tira massa valent, al punt d' anárlashi á posar, lo toro 's tomba y las hi planta; ¡cá! allí baix, á la vora de la qua que si tarda més ja no troba replá y las encasta á la sorra.

Lo segon espasa 's presenta devant del toro, y al dir d' alguns del *tendido*, ab una rampa *poruguera* á las camas que sembla que li cridin fuig.» Cada vegada que 'l toro l' empayta, s' enretira, brinca 'l cos de costat, li ensenya la bandera com si 'l volgués ventar de lluny, y li deixaun pas ben ample perque no tope en lloch. Dels tendidos baixa una pluja de dicteris que fan esgarrifar:—*Tontu!*—*Fanfarria!*—*Macaco!*—*Ximple!*—*Pren vinagre que tens por*, li diuhen, y 'l pobre *Jumillos* corra d' ací d' allá cercant lo toro, fentli senyals ab lo drap que sembla que 'l porti á estendre, posantse ara de frente, ara de

cantó; anant, venint, tombantse, volguent matar y fora; no sapiguent per quin indret posars'hi, y al últim, veyent l' animal parat, arrenca á corre, y 'l mateix que fes la sortija li ensardina la espasa, mica ensá mica enlla, allí ahont se li escau. Lo toro esbufega llansant glopadas de sanch; la gent s' enverina y mou un escandol y una xiulada que pareix que no haja de parar may, y lo malaventurat *Jumillos* fins té pór que 'l públich lo reconvingui de reixas enfora.

*
*
*

Veyent, donchs, que aquest no está per bromas, y que pega fort encara que s' erri, 'ls *diestros* mudan de modo de pensar, y deixant *las retglas* no van més que á enllestir feyna y á taparli la boca del mellor modo que poden.

Un toro estent sis caballs y aplaudeix tothom; ab un altre, 'l primer espasa arrisca dos voltas la vida y 'l públich s' entussia y pica de mans y parla mes andalús que may. Un toro salta la barrera fent corre esverats y precipitantse 'ls uns sobre 'ls altres als que s' estan pel passadís, y 'l públich riu molt. Un pobre sereno que saltant ha caygut, es patejat pel toro, cullit ab las banyas y llensat al ayre. No riuen ni ploren llavors los espectadors: ¡Quin poch cuydadó, que distrets! solen exclamar alguns. Ve un altre toro, y la gent s' enfurisma si no pren picas, si no fereix forsa caballs y demana foch ó gossos y contempla seré, tranquil, un poch contrariat per la cobardía del toro que li lleva algunas commocions, las espurnas de las banderillas de foch penetran en las llagas sanguinosas del animal, y 'ls caballs revolcantse espaternegan ab las angunias de la mort y... prou, que fa pena considerar que aixó 's prengui per diversió.

*
*
*

Encara hi ha hagut mes escandol; lo toro de gracia diu-

hen qu' era un badellet—*A fuera becerros.*—*Otro toro, otro toro, no sirve, no vale na,* y encarantse ab lo president li reclaman ab imperi que dongui l' ordre, y 'l president no se 'ls escolta. Los toreros fan la seva obligació:—*fuera, crida tothom animal, cobarde* y altres termenatxos que fan de molt mal sentir. Un picador vol clavar una pica y 'l motejan que no hi ha modos. Tocan á posar banderillas y 'l publich mes irat, y mes fueras y mes injurias; y tira ampollas á la plassa y taronjas y ventalls; y 'ls banchs cruixen, saltan las estellas després las pots y després... taré tarí taré tarí! á matar lo toro de corra cuyta, y un pich mort, la gent salta las barreras arrossega l' animal y valga que 'ls civils fan respecte y la detura, ó si no ni havia una de San Quintí.

La gent se 'n va molt disgustada: 'ls uns disputan y critican á la presidencia; los xivals s' esbravan fent los toros de per riure; la fosca s' exten per la plassa; 'ls tendidos quedan deserts; aquells joves tan bromistas també se 'n van cremats; lo rugall no 'ls deixa entendre, mes ja s' esplicaran al club, allí 'ls sentiran... Pe 'l sereno ningú 'n pregunta, que 'ls importa? si l' últim toro no valia res!...

EMILI VILANOVA.

LAS ARTS

EN LA EXPOSICIÓN DE PARÍS

(IMPRESIONS)

(Acabament)

VIII

FRANSA ES lo país de la escultura. Poble enamorat de la forma plástica, de la elegancia y la precisió, sembla, com Atenas, nascut per l' art sublim que idealisa lo cós humá, y concreta la espressió del sentiment empresonantlo en la pedra. Poble aymador de la vida al ayre lliure, de espayosas plassas, jardins y grans edificis, ha degut forsosament alcansar la desitjada perfecció en la escultura monumental, protejint un y altre dia als artistes que decoran ab son sinsell, sos edificis, sos jardins, sas plassas. Perque la escultura per progressar y viure y perfeccionarse, necessita precisament grans construccions, espay y llum; vol ardents admiradors que sápigam compendre tota la sublimitat del art antiquíssim que desdenya 'l color per la línea, la vaguetat de las sombras per la precisió del contorn, y comunicant lo foch de la vida á la pedra, presenta al home la copia idealisada del home y li dona per fondó del cuadro l' ample cel.

La escultura monumental en la Exposició té alguns exemplars bellíssims; altres son inapreciables per estar colocats á excesiva altura.

Coronant lo Trocadero, se distingeix avans que totas la estatua de la Fama, de línea ayrosa, y plena de moviment; sobre la cascada, altres sis, de las quals las que representan Asia y África son verdaderament notables; y entorn del estany, las quatre molt originals del elefant, lo caball, lo bou y 'l ri-

noceront. L' elefant ab sa inmensa mole y llisa superficie se prestava en gran manera al efecte buscat, pero resulta petit comparat ab los altres tres; lo caball es també inferior al bou, imponent y plé de vida, y magistralment executat, y al rinceront, que per primera vegada sens dubte ha sigut reproduhit per la escultura. De tots modos es bella la idea de presentar aislada la copia d' aquets animals, con motius d' ornamentació grandiosa, digne de son emplasament.

Las estatuas de la fatxada del Camp de Mart, ja no poden ésser tan francament alabadas. Era difícil simbolisar en cada figura un poble, sens caure en la trivialitat abrumadora que porta en sí, en nostre temps sobre tot, la composició alegórica. No; no som al temps de las alegorías y 'l simbolisme, aixís es que aquella série de *maniquis*, ab túnics y mantos y ceptres y escuts y taulas de la lley, son de efecte grotesch y pobríssim. Fixar en la testa de cada estatua las faccions de la rassa simbolisadas era lo més propi y artístich, pero aixó no podia ferse ab totes, puig no totes representan rasses distintas, sino distintas nacions. Los artistas que han lograt encarregarse de las que corresponen á China y Japon, han sortit més airosos del encarrech, tant per son mérit innegablé, com perque han pogut presentar un tipo característich.

Ja en l' interior del edifici ¿qui enumerará las estatuas? ¿quin dels visitants de la Exposició, podrá envanéixers d' haberas vist totes? May com ara debém recordar que escribim impresions y que no ha sigut nostre intent dar compte detallat de tot, més posar de relleu lo que 'ns sembla mes notable. No podém citar donchs obras determinadas de las que adornan las galerías, salons y jardins, en número infinit. Moltes son copia y reproducció de las que pertanyent á la historia del art, guardan los Museos. Sorpren, que algunas d' ellas ofereixen las únics manifestacions dels passats agravis de la Fransa, recordats indirectament en mitj d' aquell certámen de la pau y la gèrmandat. Entre ellas, las que portan per lema « *Gloria als vensuts* » y « *Ay! dels vencedors!* » molt significativas per cert, y que conmhuen la fibra del amor patri en lo cor dels francesos. Una figura de la gloria ab las alas estas, sosté entre sos brassos lo desmayat cós d' un guerrer que alsa encara lo bras tremolant y empunya una espasa trencada; veus aquí la primera. Veus aquí l' altre: un galo, encadenat y de peu, alta la testa, arrogant, y seré, desafia ab sa mirada

fera, y son llabi despreciatiu al vencedor. Sols la estatuaria s' ha atrevit á mostrar la ferida de la pátria, allí ahont tot sembla oblidarse; y las dos obras, manifestan lo poder que té l' art sobre 'l sentiment. Venen á ser en la Exposició de 1878, lo que era en 1867, la notable estatua d' un noy demanant caritat, cual maneta de marbre, 's veyá cada dia coberta de monedas d' or.

En las salas de Bellas Arts, Fransa é Italia, son las que tenen major número d' obras, y las millors, en mitj de molts altres vulgars, pero sempre ben executadas. Se troban las dos nacions en un grau d' adelanto en escultura, tan superior á las demás d' Europa que dificilment se las aventatjará y per molt temps serán la escola ahont deurém anar á aprendre. Rivalisan entre ellas en elevació de concepte, en número de bons escultores, y en execució y coneixement del art. En semblant lluyta, Italia arrebatá á Fransa 'l premi, pero aquesta allunyada d' algunas tendencias estravagants, y menos inclinada á convertí l' art en ofici é industria, no presenta com la pátria de Miguel-Angelo, tantas mostrás d' un realisme grosser, en guerra oberta ab lo bon gust, y los més elementals principis. ¿Quina bellesa pot tenir una figura, arrupida, sentada sobre sos talons? Donchs Italia presenta un *Pescador* en eixa ridícula é incómoda postura, tan correctament modelada y de tan perfecta anatomía que acaba de ferir d' un modo ingrat lo sentiment estétich. Aquí un saltimbanquis, fent equilibris sobre una bola, tremolós, esprimatxat, de contorns caricaturescos; allí, un parell de borratxos, ensopits y l' un sobre l' altre; més enllá una série de noys y noyas en diverses posturas, copiadas exactamet del natural, pero en que l' artista, més que de la figura, s' ha cuidat de sos accessoris ab tan nimia execució que 'l marbre no sembla marbre sino cera, y la escultura no es una escultura sino una joguina de quincalla. Lo número, las dimensions, lo pretenció del concepte de tals obras, fan suposar que obeixen, no al capritxo, ni al desitj de fer gala d' envetjable facilitat en esculpir, vencent dificultats puerils, sinó á un verdader empenyo de rompre ab las tradicions del art. Ja que 's vol, pot arribarse al fi de tan desastrosa vía; ja que 's vol cópia servilment lo natural, pínтинse las estatuas, y ben prompte 'ls museos serán coleccions de figuras de cera.

Felissent per Italia no faltan artistas que sostenen sa glo-

ria: Monteverde, Belliazzi, Borghi, Cencetti etc. Devant d'ells, Monteverde, ab la estàtua de *Jenner*, que coneix Europa, la alegórica de la Arquitectura, y la de *Massari*. Monteverde admira, sobre tot en la primera, perque dona satisfacció á la irresistible necessitat d'un art contemporaneo per la execució y l'assumpto, d'un art que interprete nostra manera de sentir, que respongui á nostras ideas. Fatigats de veure copias de la escultura antigua, matronas y guerrers, deus mitologichs y figuras d'apoteosis, l'entusiasme desborda cuan sorprendém un geni que dona forma á una idea que sentim y comprendém perque es part de nostra vida. L'amor á la ciencia, la veneració idolátrica als que ab sos invents y treball son benefactors de la humanitat, sembla carácter distintiu de nostra época; una estàtua al descubridor de la vacuna, es per nosaltres, com era per los primitius pobles, axecar un temple al primer que esterminá las feras de la encontrada, ó ensenyá als homes los rudiments de la arquitectura al só de la lira. Pero la execució del pensament deu esser un altre; no volém la apoteosis; volém l'individuo; no volém lo simbol; si no 'l fet, palpable y dramátich. Jenner, ab má ferma y mirada penetrant y recullida, vá á fer l'ensaig de son descubrimient, en son propi fill; son amor á la ciencia se sobreposa á la afecció paternal, y 'l tendre angelet sentat en sos genolls, en vá forseja per sostreures á la operació. No pot negarse sublimitat al modo de encarnar lo pensament; no pot negarse que aumenta en alt grau la gratitut que mereix lo sabi, y al veure qu'ell, lo pare, no vacila com nosaltres entre la compassió que inspira l'infant, y l'irresistible atractiu de la proba, llágrimas d'admiració entelan la mirada. Estàtua es aquesta digne del sigle dinou.

En las salas d'Alemania trobém algun escultor que seguix la mateixa via. Apart de que totas son molt y molt dignes d'estudi, per reunir á una gran correcció, novetat y bellesa, com fillas d'un país que sab agermanar lo culto al sentiment ab la pacient contemplació dels grans mestres, las de Carlos Wagnmuller cridan principalment l'atenció, perque l'escultor está verdaderament identificat ab lo carácter alemany. Es tendre. melancólich é inspirat, y al propi temps gran coneixedor del art que exerceix. Presenta la figura de una doncelleta, que porta á sas espatllas un noyet. Lo noy poruch estreny son coll, temerós de caure; la doncella alsa la cara sonrient, y

ls brassos delicats, mirant sa dolça carga ab encantadora picardía. Lleugera, graciosa, enamorada del tendre germanet, respira tal bondat y dolçura que atrau y encanta, com una de las millors obras de la Exposició. Pero ahont se desplega la verdadera inspiració del artista, que pertany al número dels que interpretan y afalagan lo dolor, seguint aquell consell d' un poeta de sa terra: «*si vols que tothom t' escolti, canta las llàgrimas.*» es en lo llarch sarcófago de sa propia esposa, á lo que creyém. Lo decoran dos sencillas figuras; lo geni dels recorts, y un noy sentat, mirant ab las mans crehuadas la palma caiguda á sos peus; mes l' efecte del conjunt es en estrem agradable; respira molta noblesa, molt dolça y suau melancolía que obliga á estimar al home, tan com al escultor.

Los demás compatriotas que figuran al costat seu, y entre ells Hartzler y Renaud Begás, segueixen las tradicions de la escultura antigua, no sens imprimirli 'l sello de sa individualitat, y ab éxit propi per reconciliarnos ab los que s' empenyan en continuar la época del Renaixement. Ni la *manera*, ni la fredó acadèmica se notan en semblants esforços y per aixó son aceptables. Los dos autors citats, senten tal escultura, y á tal escultura 's dedican. Sas obras son dignes de la patria de Lessing, del que torná á rehabilitá lo nom immortal de Grecia, per altra volta admirada á través dels sigles.

Bélgica, Inglaterra y Austria, venen després de las quatre nacions citadas. Bélgica, la primera, imitadora de Fransa, presenta bustos molt notables, y té regular número de noms que podém envejar; en primera línia, Paul de Vigne y Pescher. A Inglaterra la distingueix una freda correcció que revela la ausencia de tota inspiració artística y de carácter original. Sa escultura es la escultura de museo, la obra del estudiós copista que busca en la imitació y fora de sa patria las cualitats que li ha negat lo cel. Més aixis com los estudis clàsichs en Alemania son lo resultat de una viva y fundada simpatía per la antiguetat, en Inglaterra semblan fruyt del empenyo orgullós en tenir escultura patria á forsa de copiar los exemplars grechs del Museo Britanich. De Austria pot dirse molt mal, si 'ns fixém en la colecció de retratos de celebritats que té en lo vestíbul del Carrer de las Nacions, y pot dirse molt bé, si volém parlar dels bustos que en bon número presenta. *Wagner*, *Dürero*, un colosal *Beethoven*, son bastants desgraciats, principalment l' últim, si bé sas dimensions li

senyalan un lloch més elevat, desde 'l qual deuriam contemplarho per formulá un judici just. En cambi 'ls bustos tan en bronzo, com en márbre son molt y molt apreciables, y com tots se dehuen á artistas joves, pot esperarse que 'l porvenir artistich d' Austria aventatjará á son present.

Las exhibicions de Dinamarca, Suecia, Russia, Portugal y Grecia, ¡aquella Grecia inmortal de que parlavam! no poden esser citadas. Sens estil propi, sens ideas, sense historia, y las dos últimas sense 'ls coneixements practichs del ofici, ja que no podém dir del art, no fán més que número, y ensenyan al que visita per contrast y comparació la envetjable altura en que están las naciones del Mitjdia y centre d' Europa.

IX.

Breton y Laurens, son los dos primers pintors de la Fransa contemporánea.

Breton, verdader geni, poseheix aquell poderós sentiment inefable, misteriós, sublim, que enlaira l' espertt á lo desconegut é indeterminat; aquella forsa poderosa de penetració que fá sorpendre al artista, en un panorama circumscriu, en una figura, en una escena real, un fondo de bellesa superior á la visible, y que la inspiració descubreix. Breton realisa aquell ideal encantador, únich, que deixa satisfet; es poeta y pintor á la vegada. Té del un la concepció y 'l sentiment; del altre, 'l sentiment del color, y 'ls coneixements práctichs del art. Es més; es idealista sens convencionalisme, sens vaguetats, ni vaporosa inconsistencia; sas figuras están plenas de vida, tenen fins certa robustez prosaica, fins esqueixos y pols en las vestiduras, pero banya son front la llum intensa que irradia l' ánima del geni. Los cuadros de Breton, son l' apoteosis del treball agrícola; sos personatjes, pagesos y pagesas; lo fondo de sas campinyas, la melancólica llum del cap-vespre, ab son religiós silenci, aquell últim y amorosissim bés que dona la naturalesa, á qui compleix en ella santa y dignament, l' ineludible deber del treball. Aixó dihuen los cuadros de Breton; aixó fan sentir al espectador, y qui aixó fá sentir y trasmet á sas telas, ab irreprochable bellesa de color y dibuix, ab imponents y amples pinselladas, vigorosas y magistrals com lo concepte que executan, bé mereix ésser colocat en primer terme, en lo innumerable grupo d' artistas de sa pátria, tots grans

pintors, més molts ocupats en trivials assumptos, ó en aparatoses composicions.

¡Laurens, á son costat! Noble, robust, cercant també la gloria en amples esferas, se plau en excitar la fibra de lo patétich, distingintse per sa brillantés y la soltura de pinsell. No parlém de son reputadíssim cuadro de la mort de *Marsseau*, ja conegut, y una de las obras superiors de 1878; en menors dimensions, pcesenta «La Escomunió d' un rey», «La interdicció» y «La acusació d' un papa»; los tres obligan á detenirse, conmhuen y abstrahuen fins á causar terror. Revelan gran sentiment y potencia dramática, y colocats en preèminent lloch, atrahuen cada dia las miradas d' inmens número de visitants.

Bonnat, Durán, Bougereau, Meissonier y Gérôme, que debem citar sens distinció de géneros en esta rapidíssima revista, mereixerian estudi més detingut del que podém dedicarlos hi. ¿Com dir en breus paraulas lo que valen, tractantse de mestres que passarán á la posteritat? Lo *Cristó*, tan contradictoriament judicat, las dos *Napolitanas*, los inimitables retratos del primer, reuneixen condicions superiors que demanarian un llibre; tal relleu, tal energía de color, tan esquisita novetat y elegancia, que dificilment se podria superar; y en los retratos sobre tot, la sobrietat en los detalls, l' art especial en concentrar la atenció en las testas, interpretant lo caracter, més que retratant la fesomia, son font inagotable d' enseyansa, per los que 's dedican á tan dificil género. Durán es més rich, més fastuós, més hábil en pintar los accesoris, pero no disposa de tanta forsa en trasmetre l' imatje á la tela. De Bougereau pot dirse que esculpeix ab lo pinzell, de tal modo resaltan las figuras de sos cuadros mitológichs, model de gracia y delicadíssim sentiment, de perfecció y encarnat justíssim. Y cuan deixant los assumptos de la Musa grega, s' inspira en l' ideal cristiá, son talent flexible y verament poétich, s' enlayra á las més tendras, á las més sentidas y sublims concepcions. Probas ne dona en son últim cuadro *Consolatrix afflictorum*, molt superior en nostre concepte, á algunas obras mestres dels vells temps de la pintura religiosa. Dit siga de passada; aquesta té en França alguns cultivadors de nota, que tothom diria fills d' una época de fé ardent, si hagués de judicar per la bellesa é inspiració de sas obras.

Difícil es passar de Bougereau á Meissonier, y de Meisso-

nier á Gerome. Fins las dimensions respectivas de sas telas, los allunyan y colocan en estrems oposats. En Bougereau tot es grandió y grave; en Meissonier tot petit; en Gérome hi ha sempre mes pensament que cor. Meissonier se complau en reproduhir escenas ordinarias de la vida de cuartel y campament, que semblan calcadas sobre 'l cristall esmerilat de la *cámara oscura*; Gérome, traslada l' esperit de tota una época al cuadro, pintant un epissodi acompanyat de mil y mil accessoris exactíssims que admiran los arqueólechs é historiadors. Tot es irreprochable en Gérome menos sa manera de pintar, la combinació poch armónica de sos colors, units, estesos per la superficie com una pasta lluenta, sens soltura ni graduacions; tot es admirable en Meissonier, menos sa falta de pensament. En la actual Esposició está mes ben representat que Gérome, que hi te sols *L' Eminence gris* y *Una rue au Caire*; la colecció de Meissonnier es numerosa é interesantíssima, molt principalment la escena d' un pintor retratant en lo pati d' un cuartel á un arrogant soldat, que fa gala de sa varonil figura y es objecte de bromas y admiració per part dels companys que 'l rodejan.

Las salas d' Italia 'ns donan á coneixe dos autors que están á igual altura que 'ls citats: Passini y Marchetti; l' un pintor d' escenas de campament de la Herzegovina, Montenegro y Turquía, y l' altre de género. Per la manera de pintar Passini té punts de semblansa ab Fortuny, Meissonier y Ribera; sos cuadros son de petites dimensions; modela divinament sas figuretas y pertany al número dels coloristas; que per serho no necessitan agrupar telas y objectes de tintas massa vivas y á voltas desentonadas. Sas composicions son claras y agradables, de dibuix correctíssim, acertat en la llum y 'ls celatjes, y mestre en la perspectiva. Marchetti té mes intenció y brillantés; dibuixa y compon ab igual maestría, empero es mes simpátich á alguns, perque son pinsell se complau ab mes franquesa en los tons brillants y richs dels trajos famosos dels cortesans.

Lo primer pintor de Austria-Hungría, un dels millors de la Exposició, es Munkacsy. Al coneixement fidel del natural, uneix un ánima inspirada com pocas; se realisa en éll aquella aliansa tan volguda ja que sols ella fa 'ls grans artistas; la aliansa dels elements que dona la realitat, ab la bellesa de la concepció subjectiva. *Milton dictant son poema á sas fillas,*

ben prompte será reproduhit y conegut. Se veurá ab la copia, ab quina felis simplicitat l' artista con mou al espectador, trasladant una escena interessantíssima de la vida del gran poeta; mes no 's podrá admirar igualment la transparencia del aire, la exactitud dels tons, la suau armonía ab que 's combinan per contribuir tots á una impressió de dolça tristesa que inspira aquell santuari del geni, de la desgracia, de la honradés. Munkacsy ha sentit y ha pintat dos sublimes afeccions del cor, en un sol cuadro; l' admiració que inspira 'l talent, y la tendresa del amor filial.

Lluny, ben lluny d' haverse elevat á tal esfera, lo celebrat Makart, ab *La entrada de Carlos V en Amberes*. Bon pintor, mal compositor, mirat en detall es digne de distinció honrosa; en conjunt, son cuadro no diu res; ni un punt cardinal ahont fixar la vista; confusió, molta confusió en tal multitud de gent; un espectacle, no un fet, un espectacle que sopta primer, pero que no logra interessar, una volta satisfeta la curiositat.

Alma-Tadema, en la secció inglesa, sorpren com sorprendria trobar sota 'l cel de Albion un jardí de taronjers, perfumant l' ayre gelat del Nort. En res se sembla á sos compatriotas, ni per lo modo de sentir lo color, ni per los assumptos que elegix. Pinta com un fill del Mitjdia enamorat de la llum ardent, de la verda vegetació que somriu, dels trajos pintorescos; compon com Gérôme, ab sa mateixa fidelitat arqueològica en sos quadros de costums paganas, que transportan la imaginació als temps de la Academia y del Foro. ¡Quína época la nostra, en que un artista, á través dels sigles y las revolucions, pot ressucitar sens lo menor detall convencional, la còpia de la vida íntima de Grecia y Roma! Alma-Tadema posseheix l' esperit d' aquella época; la mateixa distinció y bon gust pompeyá en los marbres y candelabros y moblatje, lo mateix encant y lassitut en los modals de las figuras, aquella pulcritut y correcció horacianas en la expressió de sos sentiments. Alma-Tadema, es una de las glorias de la pintura europea.

Knaus y Menzel, en Alemania. A Knaus se deu lo cuadro d' un enterro, y 'l d' una *Festa al aire libre*, de moltas figuras, superbas agrupacions, gracia, moviment, detalls naturalíssims. L' altre está compost de la següent manera: los noys cantors y acompanyants, aplegats en lo pati de la casa al entorn del poble vellet, mestre d' escola; baixant la escala de fusta, tremolós baix lo pes del dolor y la etat, lo venerable viudo

de llarga cabellera blanca, y detrás d'ells, dos mossos que forsejan com si 's tractés de traslladar un fardo, per fer passar la mortuoria caixa, pel brancal de la porta. La tristesa sembla ésser la gran inspiradora dels artistes alemanys.

Menzel, agullonat per lo desitj d' ésser original, y de poetisar á sa manera la vida del treball mecánich y de la industria moderna, presenta *L' interior d' una fundició*, de un realisme sorprenent. Ningú pinta ab tal valentia la llum gris que sobrenada en la atmósfera densa y asfixiant del inmens taller, ni lo roig resplandor de las fargas que ribeteja las caras y brassos dels treballadors, ni las agrupacions d' aquestos doblegant lo ferro, ab sa musculatura de cílopes. Si s' hagués reduhit l' epissodi á un dels grups del centre, lo robust talent del autor, nos hauríam vist en lo quadro l' apoteosis de la forsa inteligent que ha engendrat tantas maravellas, pero la excesiva veritat compromet la obra, fentnos sentir totas las ingratas impresions d' una gran fábrica en mohiment.

Com Alma-Tadema es flor estranya en Inglaterra, Stevens se distingeix completament de sos compatriotas belgas. Es lo pintor de las grans damas de nostre temps ab sos vestits riquíssims, la especial melancolía de las imaginacions ardents y ociosas vivint en las ciutats, ó 'l somris picaresch de la coqueteria parisien. Sas figuras tenen aquell encant indefinit de las heroínas de las bonas novelas; del ideal femení en los grans centres y 'l gran mon; silueta exquisida y elegant com la educació esmerada; vestit de tintas suaus, distingidas, tirant á gris; postura, modals delicats; front sombrejat pels somnis qu' engendra 'l benestar y 'l fastidi. ¡Molts y molts atractius tenen semblants quadros! Manifestacions d' un verdader geni que ha sorprés una de las fases de la vida del cor en las altas esferas del luxu y la riquesa.

¡Cuán distints los quadros de Wanters y Vriendt, ocupats en los grans fets històrichs de son país ó en traslladar la patética escena de *La locura d' un pintor*, composició del primer.

Lo modo de tractar l' historia dels dos artistes, es completament oposada al dels francesos; fan gala de molta simplicitat y sencillesa, espresan en la postura de sos personatjes la dignitat severa dels antichs ciutadans de son país, y cuan volen realisar un passatge de sa vida pública, no s' oblidan de son fi principal per pintar los belluts y las armas, sinó que tendeixen directament á trasmetrens la emoció altament dramática del fet

públic y solemne que té lloch en una sala consistorial, ó en una plassa. L'inglés Pettie que hem olvidat mes amunt, usa dels mateixos medis, entre sos admirables cuadros: *Condicions als sitiats* y *Alta traició*, y no podém menos d'alabar tal manera de compendre la missió del pintor d'història. No tots los gèneros permeten los mateixos procediments; si la falta de insignificants pero bonichs detalls seria cuasi bé imperdonable en l'estudi del tocador d'una senyora, la riquesa y minuciositat en un cuadro històric, embrolla y fastidia. ¿Com ha d'interessarnos qui manifesta tals distraccions puerils, cuan lo creyem abstret en la grandesa del principal assumpto?

Fins aquí, y seguint nostre propòsit de formar una compendiada llista dels primers pintors de la Exposició, los hem aïslat del judici general que podia mereixers l'estat de la pintura en cada una de las nacions á que pertanyen. Compendre pot, no obstant, qui 'ns ha seguit, que esceptuant las nacions no citadas, puig sols tenen individualitats y no carácter propi, Fransa, Espanya é Italia, ocupan lo primer lloch tant perque reuneixen totas las condicions volgudas, com perque abrassan tots los gèneros ab igual fortuna. No concediriam á pesar de tot la preeminencia á Fransa, sinó fos per sa molta vida artística que entussiasma y enamora, y son gran número de pintors de talent, cultivant totas las especialitats que pujan imaginarse; puig apart d'aixó, la paleta francesa está ben lluny de poguer satisfacer del tot á qui compta entre sos compatriotas, Murillos y Velazquez y Goyas y Fortunys y chocan á nostre carácter formal y sincer, aquell énfasis y ampulositat de molts cuadros.

En Fransa, además, la pintura té una pobra història, digan ells lo que vullan, y encara que 'ls artistes actuals buscan lo camí de sas glòrias independents y lliures y poch deuria importar lo passat, sempre, per més que 's diga, la tradició té sas influencias legítimas que s'imposan, y com tal tradició falta en un país que ha de estar citant sempre á un David y un Leuseur, que no passen de ser mitjanias, vé á resultar que s'en ressenten, cuan aspiran á continuar sa gran pintura nacional. En la verament contemporánea y de género, ja es altra cosa.

Lo que hem dit d'Italia tractantse de sa escultura ho podríam repetir, per lo que á la pintura pertany. En la terra clàssica del art, las tentativas ultra-realistas, están al ordre del

dia. Tocats de *galicisme*, com nosaltres, buscant agitats y frenétichs la solució á una crisi penosa, la nova era que respongui plenament á las inspiracions d' avuy, agotan 'ls assumptos coneguts y de pacotilla, y s' estorsan en raras may vistas. Per qui desconexedor de los cambis que ha introduhit lo temps en l' estat d' aquella península cregués que 'ls artistes italians eran fills y continuadors de Rafaels y Ticianos, ab las diferencias naturals, ¿quin desengany no tindria? Potser Italia es la nació que segueix mes decidida las corrents modernes, sens girar la vista enrera, conservant sempre, es vritat, aquella innata disposició per lo bell, fins en sas estravagancies, y aquell viu y espontáneo amor als plahers purissims del art, sense trascendentals filosofias ni ulteriors fins.

Los paissos del Nort, pensan més pero no executan ab la mateixa frescura y espontaneitat. Nos superan en nostre concepte, com paissatjistas perque menos enamorats dels accidents exteriors de la naturalesa, l' interpretan comunicantli lo sentiment subjectiu del espectador. A nostres cuadros de género de la vida social, oposan ells sos interiors tendres y tranquils de la vida doméstica, més intensament poétichs, pero menos brillants, lo cual fá que en general, recordin sas pinturas, los *cromos* tan popularisats en nostra época. Inclinars igualment á fantasiá sobre temas extrets de cansons y baladas, recordan encara alguns cuadros los grabats antichs de Holbéin y Durero. La idea de la mort apareix una y altra volta á sa imaginació, com la de las llibertats comunals en sos cuadros d' historia, y son esperit somiador en sos paissatjes. Alemania, Inglaterra, Suissa, y gran part dels pintors belgas, tenen semblansas de familia, tal com Italia y Espanya, més lo cosmopolitisme invasor dona també senyals de sa lenta obra; aixís per exemple, Inglaterra té un Alma-Tadema, que pot dirse meridional, y Bélgica un Stewens que es tot un parisien.

Hem terminat. Nostras lleugeríssimas apuntacions dels detalls més notables, no poden haber despertat en los lectors la imatge grandiosa de tot lo conjunt de la Exposició. Afegirém sols per observació final que reflecta com no pot menos l' estat transitori present, fluctuant, indecís, oscur, plé d' aspiracions que no acaban de ser realitats, anguniós é impacient per alcançar un fi que 's preveu pero que no arriba. ¡Dichos qui en altra Exposició podrá veure aplegats los primerenchs fruyts d' un nou dia!—O. Y.

MADRIGAL

A hí l' amístat meva 's mereixía
y de tas mans rebia
lo premi d' una flor, flor que com ella
potser en ton jardí no n' hi floría
cap de més tendre ni tampoch més bella.
Y tant, per ma ventura,
ta má d' aquella flor ab la blancura
restá á mos ulls confosa,
que tu 'l present al dar-me,
totduna dins la meva vaig trovar-me,
ta má rosada y la nevada rosa.

F. UBACH Y VINYETA.

MADRIGAL

FONTETA regalada,
tú, qui á la bella que mon cor adora,
la set apagas cada trench d' aubada;
apágam la set dolça que m' acora,
acullint dins ton sí l' ardent ruxada
de llágrimes d' amor que mon cor plora.
Que axí quan vinga y, anhelosa, 't bese
perque, son bes angelical pagantli,
ton aygua llisque en sa pulida boca;
tost elles hi entrarán: y ab suau tendresa
mon desdenyat amor axí infiltrantli,
jay, potsé ablanarán son cor de roca!

P. BERTRAN Y BROS.

REDEMPCIÓ

ADAM pecá; de Deu fou l' ira encesa,
y sa nissaga tota
condempnada al treball y greu dolor;
clams de pietat mogueren sa bonesa,
y pura en lo Golgótha
brollá una font de caritat y amor.

Dolsa armonía á son lliscar s' eczala
que l' ánima deleyta,
del cor la crosta reblandint suaument;
la terra reverdeix de goig fent gala,
y de flayra beneyta
de gom á gom s' amplena 'l firmament.

Neu com del cel, pus que del alt devalla,
l' humanitat dolrosa
¡que vinga, diu; jo li daré conort:
jo sé esquinarne del dolor la malla,
y en nit tempestuosa
l' ánima trista conduhir á port!

L' home hi acut en santa romería
des d' aquella diada
de l' aigua á veure que li dó salut:
qu' en purs crestalls ab abundó 's destria
arreu més regalada
vessantne flors de celestial virtut.

Bells serafins com vol de papallonas
á son entorn voltejan
atents del home al clamoreix etern:
y sants y vérgens en revoltas onas
pregonan y festejan
la victoria del cel sobre l' avern.

ANTONI MOLINS Y SIRERA.

REVISTA MUSICAL

C. MARTINEZ IMBERT.—*Música religiosa*.—Barcelona.—Andrés Vidal J. Roger, Editor de música.—Precio 12 pesetas.

A música religiosa és y será sempre un dels gèneros de mes difícil conreu, perquè l'autor deu en ella apartarse de tot lo que tingue tendència mundana y dramática y si sols inspirarse en las puras fonts de la fe y la religió.

Quan sublime no es á voltas, si 'l poguessim examinar be, á pesar de tota sa sensillés lo cant pla del psalms, y quina solemnitat no donan aquellas solas notas á la cerimonia de l'esglesia, que per sí solas ja inspiran reculliment...!

En nostra Patria ahont los diversos gèneros de música han estat d'antiguament poch ó casi gens cultivats, no sabem si á causa del caràcter sever de nostras hermosas catedrals gòticas y de totas nostras esglesias, de lo imposant, per la sensillés de nostras ceremonias, se deu que lo género de música religiosa hagi estat en Espanya no solzament molt cultivat sino que hi tinga molts de sas mes preuhadas joyas.

No farem esment aquí de los hermosos manuscrits que guardan las catedrals espanyolas, sobre tot las andalusas, entre ells dels que guarda la hermosa catedral Sevillana, manuscrits preciosos del si-gle XVI y XVII firmats per noms com Guerrero, Morales y tans altres illustres en la historia de l'art musical: sols si esmentarem que Catalunya també ha cultivat y cultiva lo género religiós; ó si no, que ho digan las molts missas, algunas d'ellas ben bonas que se trovan, antigas, en bastantas esglesias y mes modernament lo nom d'un, tal volta lo mes ilustre musich catalá En Vilanova ab sas missas de difunts que bona, molt bona cosa valen y sobre tot ab sa fresca y hermosa *misa Pastoril*, y també tants d'altres entre ells lo del Mestre En B. C. Puig que tant ha fet per la música religiosa y que tan bon aplech d'obras ne té ..

En lo renaixement de las arts catalanas que es molt y molt gran, las llevors del camp de l'art musical han donat molta y molt bona cullita. Entre aquest aplech del jovent artístich sobresurt En Claudi Martinez, autor de la colecció intitolada «Musica Religiosa» de la que 'ns anem á ocupar, encar que no molt extensament per no permetrho l'indole d'eixa revista. Forma dita colecció un llibre de 106 planas en las que van correctament impresas fins á 10 composi-

cions escrites totes pera molt pocs instruments, lo que fa que eixas obras pugan executar-se facilment, essent de suma utilitat pera totes las capellas de nostras esglesias.

Al examinarlas no seguirem l'ordre numérich, sino que ho farem segons los mérits que per nosaltres tinguin.

La senyalada ab lo número 7 es á nostre veure la obra mes acabada del tomo; es una joyeta, d'inspiració, filigranada tot ella d'armonia, es una verdadera creació artística. Sembla que l'autor se va abstraure de tot lo mundá y sols embadalit en contemplar lo diví y celest, va produhir eixa senzilla *antífona de l'assumpció de la verge*. Se diu tot ella tan be ab la lletra, s'hi veu tan be y tan hermosa y plena de llum l'asunció de la verge, s'hi respira una atmósfera tan perfumada y es tan hermosa sa sensillés, que no estranyem embadalis á tot lo jurat de Lleyda concedintli un dels premis. Comensa la composició fent lo violí 2 y viola la tercera major *sol si* y sobre eix nuvol s'hi gronxa fent sentir un petit dissenyo lo violoncello. Comensan las veus ab la lletra *Quæ est ista*, etc., sempre aguantantse sobre las terceras *sol si*, ab un cant de violoncello y ara fent un dissenyo lo 1.er violí lo 2.^{on}, la viola, com querubs que volatejan al entorn de la verge fent sempre fresca y flayrosa la composició, torna eixa á comensar per segona volta ab un cant doble del 1.er violí d'hermós efecte y llavors sostenint dit instrument la nuvolosa, si aixís se 'ns permet dirho, va desapareixent la visió ab *pizzicatos* del violí 2.^{on}, viola y violoncello, acabantse ab un sostingut pianísim de tots, com si l'ayre tornés á quedar flayrós y tranquil. ¿No vos sembla veure lo cuadro de Murillo tan ple de llum, vida y color desapareixent baix un nuvol de incens?

Lo *O Salutaris* n.º 3 á quatre veus, es d'un caracter sever, molt ben armonisat y escrit estant sempre plena l'armonia y no faltantli ni sobrantli may cap nota. Lo mérit d'eixa composició sols se compren savent lo difícil qu'es escriure á quatre veus solas sense que quedi may pobre l'armonia.

Lo número 9 es un *Magnificat* de sorprenent efecte. Está escrit pera veus, quarteto de corda y armonium. La primera frase es grandiosa y se va desarrollant ab creixent interés, fentse sentir ultimament un dissenyo en los baixos d'un hermosíssim efecte. La frase *dispertit superbos* al unísono ab lo violí y violoncello es d'un gran interés y molt inspirada, com també lo *largeto*, preparació pel *gloria*, frase molt espresiva que passa del violí al violoncello. El *gloria* es molt acabat, (nos fa veure l'autor de l'*antífona*), y la composició acaba ab l'interés que no la deixa may.

Un *Ecce Enim* es la composició senyalada ab lo número 5 tota ella desarrollada ab pausada majestat, de hermós conjunt y efecte, apesar de no entrarhi altres elements que las veus, piano y armonium. Son de inspirada font la frase capdal *Ecce Enim*, lo tros fer-

vorosíssim que se trova á quatre veus solas ab la mateixa lletra, y l' hermós *maestoso in certa et occulta* en que hi ha una ben entesa y de efecte combinació de cants entre lo piano y l' armonium.

L' *Himno* á veus, piano y armonium es d' interés creixent fins á esser grandíós en son final. La frase capdal *Summi Parentis Filio* es d' un verdader caràcter d' himno y de grandiositat quan se des- sarrolla al final acompayada ab los *tresillos* del piano. També es d' efecte la frase *Jesu doloris*.

En quant á la *Salve*, núm. 10, creyem que l' autor debia ferla es- perimentant sensacions diferents, ó be en diferents voltas, perque no la trovem prou unida y com en lo Sr. Martínez l' unitat es una cosa que s' hi trova casi be sempre ho estranyem: no obstant es una composició de valor, plena de foch religiós y de motius acertats, lo cómens divinisimament trevallat y molt ben portat, fins la lletra ab unas repeticions de *Salve* molt ben posadas, lo tros *et Jesum bene- dictum* que es lo millor de la *salve* y lo final *O Clemens* son d' un tallat majestuós y hermosíssim. No obstant hi ha un tros com l' *Eja ergo* que mes nos estimariam no veureli.

Veyem ab gran dolor que no podem estendrens mes ab las res- tants composicions: pero si sols esmentarém que tant lo pausat y ben arrodonit *motete de Job*, número 4, com lo serio y hermos *sa- lutaris* pera barítono número 2, com la ben armonisada y pensada *antifonia de laudes* número 8, y com la senzilla y melodiosa *Ave Maria* número 1, no desmereixen res de las altres composicions.

En totas las composicions de dit tomo que com s' ha vist totas son ben notables s'hi nota sempre, originalitat, un sello personal mar- cat, y una instrumentació pleníssima, es á dir, que no hi passa l' ayre y permetaunos la expressió) que no hi ha cap vuyt y que se veu que es un do natural de l' autor lo instrumentar fàcilment y produint ab poch elements, efectes que molts ni ab una orquesta produirían.

Las composicions del llibre números 1, 5, 6, 7, 8 y 10, han sigut premiadas en varios certamens lo que prova mes son relevant mérit. Lo Sr. Martínez no es sols un compositor distingit en Música Reli- giosa, sinó que també ha obtingut premis en géneros ben oposats, com fou lo concedit á sa hermosa y franca cantata «Catalunya» plena de catalá entussiasme y molt ben adaptada á la valenta y hermosa lletra del Sr. Roca y Roca.

Molt fruit ha donat lo Sr. Martínez, puig molt jove es, pero molt més n' esperém encara de sa inspirada vena artística; y ja que dit autor es entussiasa per sa terra, com ho prova la cantata que va dedicar á sa *aymada patria*; ja que té las ideas, catalanas, de progrés y treball, y ja que una de las millors flors de sa corona artística du per títol *Catalunya*, sols li farém esment del lema y guia d' eixa terra per tots tan *aymada*: sempre *avant*, sempre...

S. ARMET RICART.

NOVAS

Es copia la lámina d' aquest número de la magnífica escultura *Lo soldat de Maraton*, ab que nostre jove artista don Medart Sanmartí ha sigut pensionat á Roma. Ja diguerem en lo número anterior que ha estat acullida la aparició d' aquesta obra ab ver entussiasme per los periódichs de Madrid.

S' ha inaugurat la societat *Lo Rat Penat* de Valencia llegintse discursos dels Srs. Llombart y Pizcueta y poesías dels Srs. Bodria, Franzo, Balader, Fambuena, Ballester y Cester.

Esta societat ha nombrat una comissió pcrá preparar uns Jochs Florals que han de tenir lloch l' any próxim.

Ben pocas voltas nos es tan grat com avuy donar noticia de manifestacions artisticas, ja que 'ns anima al ferho l' esperansa d' un pervenir que comensa y no tenim que judicar com altrás voltas la obra del artista en l' ombra penosa del desengany per qualitats perdudas ó per defectes sens esmena.

L' Enrich Serra ha fet sa primera remesa d' estudis de pintura y al llapis despres de cinch mesos de estancia á Roma. Es una valenta escomesa al natural feta en la gran escola de la veritat. Lo conjunt admira, y escampats aquí y allá en los set ó vuit papers y dos cuadros rebuts per los protectors del artista 's contemplan fragments qu' encantan. Ja es la expressió ardida de una cara mitx coberta per robas, com la del árabe que dispara una espingarda; ja es una ma perfectament dibuixada, un peu fermament posat ó un nú nerviosament robust baix los que se veu la lleugera frisansa dels vius muscles, ó ja un ropatje amplemment pleguejat mostrant sempre ab la mes sensilla execució la variada naturalesa del teixit. En lo cuadro de mes importancia y de mes tamany hi ha unas armas que talment espurnejan de llum; en las empunyaduras s' hi veu del tot just fins al puliment de l' aspre ma y las desfilagarsas en las lligaduras que la subjectan. Ni 'l tamany ni 'ls contrastes espantan al novell pintor: el cuadro principal, per exemple, es un árabe atletich recolsat sobre un tapis oriental policromat ab totas las notas mes vigorosas de la escala cromática.

Caldrians ara fer lo capítol de cárrechs. Verdaderament hi ha moltas faltas, mes ben dit, hi faltan moltas cosas en l' obra del se-

nyor Serra, més en l'artista no hi falta cap qualitat; l'únic defecte es digne d'enveja, no te més que vint anys. No serem nosaltres qui avuy tracti ni tan sols d'indicar las faltas de que habem parlat. Cuan la jove áliga arrenca per primera vegada son vol desde l'alt penyal de la serra per sobre los abismes deu ser molt desigual en son batre d'alas, més al lluny se la coneix per son potent cop d'ala y per la forsa ab que romp l'aire sa valenta pitrada que dominará ben prompte ab magestat l'element de que deu ser la soberana.

En lo teatro del Bon Retiro s'ha estrenat una obra dramática de D. Frederich Soler titolada *Nos ab nos ó La campana de San Llop*. Com totas las obras d'aquest autor ha sigut acceptada ab aplauso. Lo Sr. Soler fou cridat á la escena distintas vegadas.

Forman lo jurat pera 'l certámen de Sans los Srs. Ubach (president) Sallares, Coca, Laporta y Valls (secretari.)

Segueix proporcionant moltras entradas al teatro del Tívoli *Lo Relotge de Montseny* hont á mes de las bellesas de l'obra deguda als Srs. Campmany y Molas se complau lo públich admirant las decoracions del Sr. Soler y Rovirosa.

En los funerals pel descans de l'ánima de S. M. la Reina celebrats derrerament en la esglesia de Sta. Ana s'estrená una Missa de *Requiem* escrita en breu temps expressament per aquell acte per lo reputat mestre y compositor D. Anselm Barba. Després de un armoniós preludi pels instruments de corda, los baixos y luego 'ls tenors y tiples entonan un sever *Requiem* acompanyat per uns originals murmuris en la corda baixa. Lo *Kiries*, á mes de unas preciosas combinacions entre las veus y los instruments, se recomana per son carácter íntimament llastimer. Lo *Dies iræ*, iniciat per un vigorós *tutti*, tal volta després no es prou tumultuari y agitat, pero es de una instrumentació molt treballada y acertadíssima. Lo baix entona sol lo *Quantus tremor*, després lo baix y tenor lo *Tuba mirum*; segueixen després los chors acompanyats per un rapidíssim *tremolo* y nou compassos de violoncellos *pizzicati* conduheixen de una manera molt nova é inesperada als chors á repetir ab tó reposat lo *Quantus tremor*. Es sumament delicat lo teixit ab que la corda, lo fagot y luego lo corn rodejan lo *Recordare* y lo *Querens me* que ab inspirats accents entonan lo tenor y la tiple respectivament. Lo mateix tiple canta en una melodia inspiradíssima *Preces meæ non sunt dignæ* acompanyada pels tromolosos acorts dels violins y violas que forman un' aura suau, una maror ensisadora: després venen unas réplicas ó imitacions en lo violoncello, acabant per un hermós arpegig ascendent que segueix tota la corda fins á perdrers en los apagats ecos dels violins: aquesta es una de las páginas mes notables de la obra. En lo *Oro suplex et acclinis* hi ha un notable contrapunt entre lo tenor y lo clarinet baix. Lo *Lacrymosa* nos seduhí pels adécuats gemechs dels violoncellos y los arpegis *pizzicati* dels violins. Lo *Sanctus* y l'*Agnus* están molt en carácter y per fi en lo *Benedictus* que cantan barítono y tiple, nos sorprengué per la originalitat de la instrumentació (encomenada unicament á la corda y al clarinet baix) que acompanya lo inspirat cant. Tals son las impressions que de una primera é imperfecta audició de la darrera composició del Mestre de capella de Sta. Ana nos hem enduyt. La premsa tota ha reconegut son mérit que es principalment inspira-

ció may decayguda, treball notable de composició, instrumentació nutrida y espléndida y sobre tot caràcter profundament religiós. Creyém que mes no pot demanarse.

ERRADAS.—En l' article *La Renaixensa de Portugal* del penúltim número passaren las següents notables pel seu sentit: pág. 2 ratlla 12, allà ahont diu: «deuhen cercarse mes que en la corrent dels rius, que no pas en la corrent de la sanch» ha de dir: «deuhen cercarse mes que en la corrent dels rius, en la corrent de la sanch»; en la pág. 3 ratlla 28 ahont diu: «Ben *llegítim* era per naixensa D. Joan» ha de dir «Ben *il·legítim* era per naixensa D. Joan»; en la pág. 13 ratlla 3 ahont diu «en bona fé *viuria* á Madrit» ha de dir «en bona fé vindria á Madrit» y en la ratlla 22 hont diu «*palls* de gent» ha de dir «ralls de gent»; en la pág. 24 ratlla 22 hont diu «*demanar la suspensió*» ha de dir «*demanant la suspensió*», y finalment en la nota 2 de la pág. 25 hont diu «*mels retragui*» ha de dir «*me retragui*».

Ab lo plausible motiu de las nupcias del escriptor siciliá D. Salvador Salomone Marino y Na Marieta Abate, se han publicat á Italia varios opúsculs endressats á dits nuvis. D' entre ells habem rebut: *La lanterna, novella popolare siciliana pubblicata ed illustrata a cura di Francesco Sabatini* (Ymola); *Usi nuziali del popolo siciliano*, per Giuseppe Pitré, ofert per ell y per Luigi Pedone Lauriel (Palermo); y *Cinque novelline siciliane ora per la prima volta pubblicate da G. Pitré*, (Palermo); ofertas per sa mare y per la sua esposa á la nova casada. Tots tres, pero especialment lo segon, son molt interessants pera l' estudi de la literatura popular siciliana, á la vegada que bonichs regalos de boda. Costum es aquesta que voldriam veure observada á Catalunya per nostres escriptors en ocasions semblants.

Lo poeta vilanoví, D. Francisco de Sales Vidal, deixá inédita una comedia en tres actes titulada *Juvent del dia*, qual impresió s' está termenant.

Una lúgubre coincidencia s' observá en la mort d' aquest malaguanyat escriptor. Era arcalde de la vila, y feya dias que treballava sens descans pera fer lo dia 3o uns magnífichs funerals en sufragi de la reina D.ª Mercé: la música y 'ls adornos per ell preparats ab tant afany, serviren lo mateix dia 3o pera sas propias exequias.

Dos vetlladas literarias hont hi han tingut una part principal las lletras catalanas s' han efectuat en dos societats. l' una de Vilanova y Geltrú y l' altre del Vendrell. Es motiu de satisfacció veure estendes l' amor á las lletras catalanas.

La Imprenta ha comensat á publicar uns articles sobre la literatura catalana. Nos ocuparem d' ells á sa termenació.

També *La Academia* te preparat un article extens sobre 'l mateix assumpto, degut á un dels escriptors que mes reverenciém dintre del catalanisme.

Ha sortit ja lo primer volum de la *Biblioteca Balear*, publicació destinada á propagar las obras dels literatos mes distingits d' aquestas illas. Es aquesta obra una novela de costums mallorquinas escrita en castellá, deguda á D. Antoni Frates. A aquest seguirá lo

primer volum de 'ls dos que han de tenir las obras de D. Geroni Forzeza.

Lo Centro graciense del Panadés, fundat ab lo fi de honrar lo treball y la virtut, per medi de premis, ha publicat en catalá lo Cartell d'enguany. Nostra mes entussiasta enhorabona á tan benemérita societat.

A disgust d' aquells que voldrian fos nostra literatura nacional coneguda tant sols á Catalunya, veyem cada dia aumentar lo número dels periódichs del estranjer que 's complaühen en ressenyarla donantli la importancia á que es mereixedora.

A la llista d' articles referents á las lletras catalanas de qu' hem dat noticia á nostres lectors, tenim d' afegirhi avuy uns que ab lo títol de *A Poesia Catalá*, *Renascimento litterario* ha comensat á publicar l' acreditat periódich *Journal do Commercio*, de Lisboa.

Lo venir firmats per l' ilustre poeta portugués Teixeira Bastos es una recomanació á nostres ulls. Al finalisar aquest treball nos ocuparém d' ells extensament.

Degut al comte Villeneuve-Esclepon hem rebut un follet contennint un erudit judici crítich de lo *Pain du péché*, drama provensal de Teodor Aubanel.

Los concerts clássichs donats durant l' hivern en casa del jove artista D. Salvador Armet, han donat son fruyt puig una societat de Quartetos per dit senyor organísada y dirigida, *Quartetos Santa Cecilia*, celebrá un concert en lo saló dels Srs. Bernarreggi y C.^a

Lo programa 'l formavan obras de Y. David, Haynd, Gounod, Raff, Chopin, García Robles, C. Martinez, B. C. Puig y J. Casamitjana.

Las pessas foren interpretadas magistralment per los Srs, Masi, Villavechia, Perez y Pinyol violins, Sagnier (E.) viola, Armet y Sagnier (L.) violoncellos, Vidal, Armet y Piñol, piano; y arrebataren á l' auditori fins á ferlos repetir Lo grandió Jesus de Nazareth de Gounod y lo hermós Divan y Serrallo de En Casamitjana.

La Fantasia d' En Garcia Robles es d' un tallat majestuós.

Lo Sr. Perez, tocá l' Anyoransa, fen sortir notas hermosísimas de son violí, lo Sr. Armet en la sonata de Raff y en lo solo del Jesus de Nazareth, demostrá lo molt que fa sentir ab son violoncello.

SUMARI

JOSEPH PUIGGARÍ.	Las costums de Barcelona.	105
JOAQUIM DE NEGRE Y CASES.	Donació ó heretament en capítols matrimoniales.	110
EMILI VILANOVA.	Als toros!.	121
O. Y.	Las Arts en la Exposició de Paris.. . . .	132
F. UBACH Y VINYETA.	Madrigal.	144
P. BERTRAN Y BROS.	Madrigal.	144
A. MOLINS Y SIRERA.	Redempció.	145
S. ARMET RICART.	Revista musical.	146
	NOVAS.	149
	LLIBRE DE COSES ASSENYALADES (folletí).	